

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Repetitorluğun
ləğvi gerçəkləşir -
yeni model
yazısı səh.15-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Həftəlik qəzet 22-28 aprel 2026-cı il Çərşənbə № 15 (8864) Qiyməti 1 manat

Ölkə

“Paytaxtda böyük söküntü hazırlığı” iddiası

Yüz minlərlə yaşayış obyektinin sökülməsi üçün çox böyük investisiyalar tələb olunur

yazısı səh.3-də

Sərhədimiz yenə “barıt qoxuyur”

yazısı səh.6-da

Avtomobil bazarında gözlənilməz ucuzlaşma

yazısı səh.3-də

Tiflisdə Tehranın artan izi

yazısı səh.6-da

Paris Ankaraya qarşı

yazısı səh.9-da

Rusiyanın “Azərbaycan dilini öyrənək” mesajı

yazısı səh.10-da

Azərbaycanın sədr seçildiyi UNESCAP haqda nə bilirik?

yazısı səh.11-də

“Tramp yolu”na qarşı təbliğat güclənir

yazısı səh.12-də

Paşinyana 50 milyon avroluq “cəza”

yazısı səh.11-də

Kreditli olan şəxs vəfat etsə, borcunu...

yazısı səh.13-də

Azərbaycan turizm reytingində liderlər sırasında

yazısı səh.14-də

Zelenskinin Cənubi Qafqazda “qan salmaq” həvəsi

yazısı səh.5-də

Ölkədə doğum azalır, əhali qocalır

yazısı səh.15-də

Əhməd Əhmədov dəliخانadan buraxılmayıb

yazısı səh.13-də

BAKİ YENİ XARİCİ SİYASƏTİNİN SİRRİNİ AÇDI

Azərbaycan artıq qaydaları qəbul edən yox, formalaşdıran mərkəzə çevrilmək niyyətindədir

yazısı səh.8-də

Hörmətə alternativ yol Azərbaycandan keçir

Orta dəhlizin açılması global ticarətin illik həcmi 50-100 milyard dollar artırma bilər

yazısı səh.9-da

Rəsul Quliyev
Azərbaycana
qayıdır?

yazısı səh.12-də

Fuad Nəcəfli

Naxçıvanda
“taxıl işi”
böyüyür

yazısı səh.13-də

İranın “Qılafli
adam”ı: Qaliba-
fın həyat heka-
yəsi...

yazısı səh.7-də

Hikmət Hacıyev Qriqoryanla görüşəcək

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi Hikmət Hacıyev Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryanla Yunanıstanda keçiriləcək iqtisadi forum çərçivəsində panel müzakirəsində iştirak edəcək.

Bu barədə Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının mətbuat xidməti məlumat verib.

Panel müzakirəsi aprelin 22-də Yunanıstanın Delfi şəhərində keçiriləcək Delfi İqtisadi Forumunda baş tutacaq.

Forumda Hikmət Hacıyev və Armen Qriqoryanla yanaşı, Yunanıstan Baş nazirinin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri Tanos Dokos və Moldova Prezidentinin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri Stanislav Sekryeru birlikdə "Strateji ayrıncı xətlər: Avropanın Şərqi qonşuluğunda münaqişələrin həlli və dayanıqlıqlığın gücləndirilməsi" panel müzakirəsində iştirak edəcək.

"Qarabağ" Elvin Cəfərquliyevi satışa çıxardı

Bir neçə gün əvvəl Qurban Qurbanov tərəfindən əvəzedici heyətə göndərilən Elvin Cəfərquliyevlə bağlı mühüm qərar verilib.

Sportal.az xəbər verir ki, "Qarabağ" klubu millimizin üzvünü satışa çıxarıb. Artıq bununla bağlı həm futbolçunun özünə, həm də menecerlərə məlumat verilib. "Qarabağ" yayda onu satmağa hazırdır. Qeyd edək ki, Elvin Cəfərquliyev və Abbas Hüseynov intizam qaydalarını pozduqları üçün əsas heyətdən uzaqlaşdırılıblar.

Bu valideyn və müəllimlər 200 manatadək cərimələnəcək

Tərbiyə etmək məqsədilə uşağa qarşı fiziki zorakılıq edən valideyn və müəllim 200 manatadək cərimələnəcək. Milli Məclisin son iclasında müzakirəyə çıxarılan İnzibati Xətalər Məcəlləsinə təklif edilən yeni - 525-1-ci maddədə əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, valideynlər (onları əvəz edən şəxslər), uşaqlara nəzarəti həyata keçirmək vəzifəsini daşıyan təhsil, tibb, sosial xidmət, idman, mədəniyyət, istirahət müəssisələrinin və penitensiar müəssisələrin işçiləri tərəfindən uşağa qarşı cismani cəzanın tətbiqinə, yəni tərbiyə etmək məqsədilə və ya intizam tədbiri kimi uşağa qarşı fiziki və (və ya) psixoloji zorakılığın törədilməsinə görə iki yüz manat məbləğində cərimə ediləcək. Müzakirələrdən sonra qanun layihəsi səsverməyə çıxarılaraq üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

"European Tobacco-Baku" ləğv olunur

"European Tobacco-Baku" ASC ləğv olunduğunu elan edib. Bu barədə İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin "Vergilər" qəzetinə istinadən xəbər verir. Məlumatla görə, kreditörler iki ay ərzində tələblərini Bakı şəhəri, Nizami rayonu, Keşlə qəsəbəsi, 1-ci Köndələn küçəsi, ev 21 ünvanına bildirməli olurlar. Xatırladaq ki, "European Tobacco-Baku" 2001-ci ildə yaradılıb, Azərbaycanın aparıcı siqaret istehsalçısıdır. Onun nizamnamə kapitalı 134 min manata yaxındır. Müəssisənin sahibi keçmiş deputat Rəfət Quliyevdir.

Azərbaycanda III ixtisas qrupu ləğv olunur?

Bu il qəbul imtahanlarının ikinci mərhələsinin 1-ci cəhdi üçün ixtisas qrupları üzrə statistikaya nəzər salanda görünür ki, 3-cü ixtisas qrupu üzrə iştirakçı sayı ötən ilə nisbətən xeyli azdır. Təhsil ictimaiyyəti isə bu ixtisas qrupunun getdikcə aktuallığını itirdiyi və plan yerlərinin boş qalacağını müzakirə edir.

"Trend" xəbər verir ki, mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Elmin Nuri deyib ki, üçüncü ixtisas qrupu bir neçə profilili istiqamətləri özündə birləşdirir: "Kəmiyyət baxımından ən geniş yer tutan profil pedaqoji ixtisaslardır. Bu qrupa Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, tarix, ingilis dili, ibtidai sinif təhsil

və digər ixtisaslar daxildir. Digər istiqamət elmi-humanitar profildir ki, buraya filologiya, pedaqogika və s. aiddir. Növbəti profil hüquqşünaslıq və dövlət idarəetməsi sahələrini əhatə edir. TC alt qrupunda regionşünaslıq praktikliyi ilə seçilir. Bundan əlavə, sosial iş və tərcümə sahələri də bu qrupa daxildir. Zaman göstərir

ki, bu ixtisasların bir çoxu, xüsusilə yaradıcı və kulturoloji istiqamətli profililər, getdikcə aktuallığını və faydalılığını itirir".

Elmin Nuri vurğulayıb ki, amma bu ixtisas qrupunun tamamilə sıradan çıxacağını gözləmək olmaz: "Bununla belə, üçüncü ixtisas qrupunun tam olaraq aktuallığını itirəcəyini düşünmürəm. Xüsusilə qadın abituriyentlər arasında bu ixtisaslara marağın yüksək olması həmin qrupun hələ uzun müddət öz aktuallığını qoruyacağını deməyə əsas verir".

Məktəblilər 10 gün dərslə getməyəcək

Azərbaycanda məktəblilərin qarşıdakı istirahət günləri açıqlanıb.

Ümumtəhsil müəssisələrində may-iyun aylarında şagirdləri bir neçə rəsmi tətil və qeyri-ış günləri gözləyir. Məlumatla görə, bu müddətdə ibtidai siniflər üçün ayrıca istirahət günləri ilə yanaşı, bayramlara həsr olunmuş qeyri-ış günləri də olacaq.

May ayında tətil və qeyri-ış günləri:

- * 1-5 may - ibtidai siniflər üçün bahar tətili
- * 9 may - Fəşizm üzərində Qələbə Günü
- * 26-27 may - Qurban bayramı
- * 28 may - Müstəqillik Günü
- * 12 iyun - orta məktəblərdə "Son zəng" tədbiri keçiriləcək. Həmin gün ənənəvi olaraq dərslər keçirilmir.

Qeyd edək ki, sadalanan tarixlərdən sonra məktəblilər bu tədris ili üzrə son rəsmi tətil günləri gözləyir. Bu da ümumilikdə 10 gün müddəti təşkil edir.

Azərbaycan kartof ixracından gəlirini 73% artırıb

Bu ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycan 1 618 ton kartof ixrac edib.

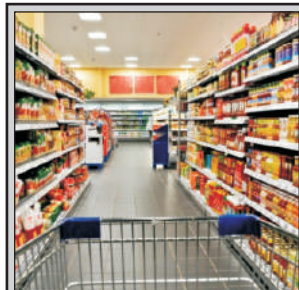
"Report" Dövlət Gömrük Komitəsinə istinadən xəbər verir ki, bu həcmdə kartofun dəyəri 570 min ABŞ dolları olub.

Bunlar, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə həcm baxımından 608 ton (60%), dəyər baxımından isə 241 min 915 dollar (73%) çoxdur. Hesabat dövründə kartof ixracından əldə edilən gəlir Azərbaycanın ixrac gəlirlərində cüzi paya malik olub.

Bu ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycan xarici ölkələrlə 9 milyard 407 milyon ABŞ dolları dəyərində ticarət əməliyyatı aparıb. Bu, ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 21,9% azdır.

Xarici ticarət dövriyyəsinin 5 milyard 402 milyon ABŞ dolları ixracın, 4 milyard 5 milyon ABŞ dolları isə idxalın payına düşüb. Son 1 ildə ixrac 15,4% azalıb, idxal isə 29,3% azalıb.

Son nəticədə xarici ticarətdə 1 milyard 398 milyon dollarlıq müsbət saldo yaranıb. Bu da illik müqayisədə 93,4% çoxdur.

Nələr bahalaşıb, nələr ucuzlaşıb?

Bu ilin mart ayında Azərbaycanda ən çox meyvə və tərəvəz bahalaşıb, yumurta isə ucuzlaşıb. Dövlət Statistika Komitəsi xəbər verir ki, mart ayında əvvəlki ayla müqayisədə meyvələrin qiyməti 3,6%, tərəvəzlərin qiyməti isə 3,2% artıb.

Bununla yanaşı, balıq və balıq məhsulları 1,5%, süd və süd məhsulları 0,6%, çörək, çörək məmulatları və yarmalar 0,7% bahalaşıb. Digər məhsul qruplarından ət və ət məhsullarının qiyməti 0,2%, kərə və bitki yağları, qənd, cəm, bal, şokolad və konfetlər, çay, qəhvə və kakao, həmçinin mineral sular və şirələr üzrə qiymətlər 0,3% artıb. Alkoqollu içkilər isə 0,5% bahalaşıb.

Hesabat ayında ən çox ucuzlaşma yumurtanın qiymətində qeydə alınıb. Belə ki, mart ayında yumurtanın qiyməti fevral ayı ilə müqayisədə 2,9% azalıb. Tütün məmulatlarının qiymətləri isə ötən ay dəyişməz olaraq qalıb.

Qeyd edək ki, cari ilin mart ayında illik inflyasiya 5,6%, aylıq inflyasiya isə 0,5% təşkil edib.

332 nəfər Ağdama köçdü

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, Böyük Qayıdış çərçivəsində keçmiş məcburi köçkünlərin işğaldan azad olunmuş ərazilərə qayıdışı davam edir. Aprelin 21-də yola salınan növbəti köç karvanı Ağdam şəhərinə çatıb.

Aprelin 21-də 92 ailə olmaqla, 332 nəfər keçmiş məcburi köçkün Ağdam şəhərinə - doğma yurda qovuşub.

Köç karvanı respublikanın müxtəlif ərazilərində ya-taqxana, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət olub.

"Paytaxtda böyük söküntü hazırlığı" iddiası

Ekspert deyir ki, yüz minlərlə yaşayış obyektinin sökülməsi üçün çox böyük investisiyalar tələb olunur

Bakıda şəhər infrastrukturunun yenilənməsi və modernləşdirilməsi çərçivəsində genişmiqyaslı söküntü işlərinə hazırlıq görülür. İlk məlumatlara əsasən, proses gələcək mərhələdə təxminən 100 minə yaxın binanı əhatə edə bilər.

Azərbaycan Qiymətləndiricilər Cəmiyyətinin sədri Vüqar Orucun sözlərinə görə, söküntü planı Bakının bütün 12 rayonunu əhatə edəcək və şəhərin 2040-cı ilədək inkişafını nəzərdə tutan Baş Plan çərçivəsində həyata keçiriləcək. Layihəyə əsasən, köhnə yaşayış və qeyri-yasayış binalarının yerində yeni tikililərin inşası, yaşillıq zonalarının genişləndirilməsi, parkların salınması və nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı planlaşdırılır. Bu çərçivədə yeni metro stansiyalarının tikintisi və tramvay xətlərinin yaradılması da gündəmdədir. Vüqar Oruc bildirib ki, bu, təkcə tikinti prosesi deyil, həm də şəhərin ümumi urbanistik strukturunun dəyişdirilməsi ilə nəticələniləcək genişmiqyaslı bir transformasiyadır. Lakin hansı layihələrin birinci mərhələdə icra olunaçağı hələlik dəqiqləşməyib.

Mütəxəssislərin fikrincə isə bu cür genişmiqyaslı yenidənqurma Bakının görünüşünü və funksional xəritəsini köklü şəkildə dəyişə bilər. Bununla yanaşı, prosesin sosial aspektləri - köçürülmə və kompensasiya mexanizmləri - xüsusi diqqət tələb edir. Ümumilikdə, layihə Bakının daha müasir, ekoloji və rahat şəhər modelinə keçidini hədəfləyir. Bu plan miqyasına görə Bakının son onilliklərdə

ən ciddi şəhərsalma transformasiyalarından biri ola bilər. Köhnə fondun yenilənməsi və infrastrukturun müasirləşdirilməsi obyektiv olaraq şəhərin inkişafı üçün vacibdir, xüsusilə də nəqliyyat yükü və sıx yaşayış problemi nəzərə alınanda. Amma 100 min binə kimi rəqəm artıq təkə ti-kinti layihəsi deyil, sosial-iqtisadi prosesdir. Burada əsas sual icranın necə idarə olunacağıdır: köçürülmə mexanizmləri, ədalətli kompensasiya və mərhələlilik təmin edilməyə, proses ciddi sosial narazılıq yarada bilər. Digər tərəfdən, metro və tramvay kimi nəqliyyat layihələrinin planlaşdırılması doğru istiqamət kimi görünür - Bakı üçün uzunmüddətli dayanıqlı şəhər modelinə keçid baxımından bu vacibdir. Ümumilikdə, bu, Bakının "yenidən qurulan şəhər" mərhələsinə keçid cəhdi kimi qiymətləndirilə bilər, amma nəticə planın deyil, onun icra keyfiyyətinin necə olacağından asılı olacaq. Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi iddiaları təsdiq etməyib, amma necə deyirlər, "od olmayan yerdən tüstü çıxmaz" deyillər...

Daşınmaz əmlak üzrə ekspert Elnur Azadov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikrini bölüşüb: "Bakıda genişmiqyaslı işlər nəzərdə tutulub. Bakı şəhərinin baş planına uyğun olaraq 2040-cı ilə qədər bu

mərhələ həyata keçirilməlidir. İlk öncə qeyd etmək lazımdır ki, söhbət 100 min binə yox, 100 min yaşayış obyektindən gedir. Əsasən istismar müddəti bitmiş çoxmənzilli binalardan söhbət gedir. Ümumiyyətlə, Bakı şəhərində təxminən 20 minə yaxın istismar müddəti bitmiş çoxmənzilli bina mövcuddur. Bu, kifayət qədər genişmiqyaslı bir layihədir və yaşayış fondumuz köhnə olduğu üçün onun yenilənməsi ilə bağlı kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi zəruridir.

Bu, şəhərin simasının ciddi şəkildə yenilənməsini nəzərdə tutan böyük bir layihədir. Baş plan üzrə artıq müəyyən ərazilər təyin olunub - hansı ərazilər yaşayış üçün qalacaq, hansıların sənaye zonası dəyişəcək və ya inkişaf zonası kimi nəzərdə tutulacaq. Bu baxımdan ən çox təsir ediləcək sahə məhz yaşayış fondu olacaq. Əsasən köhnəlmiş, 5 mərtəbəyə qədər olan binalar bu prosesə cəlb ediləcək. 9 mərtəbəli binalar hələlik bu mərhələyə daxil edilmir. Çünki onların ekseriyyəti 70-ci illərdən sonra inşa olunub və hələ o qədər köhnəlməyib. Lakin 70-ci illərə qədər tikilmiş yaşayış fondunun istismar müddəti artıq başa çatıb və bu istiqamətdə kompleks tədbirlər görülməlidir.

Ekspert qeyd edib ki, köhnəlmiş yaşayış fonduna malik binalar Bakı şəhərinin demək olar ki,

bütün inzibati rayonlarında mövcuddur: "Ümumilikdə 1100 bina Fövqəladə Hallar Nazirliyinin müvafiq qurumu tərəfindən yarım-qəzalılıq və qəzalılıq kimi qeydiyyatda alınıb. Keçən ilin yazında təqdim olunan rəsmi hesabatda isə 197 binanın ciddi qəzalılıq və yaşayış üçün təhlükəli olduğu bildirilib. Bununla bağlı baş nazirin yanında dəfələrlə iclaslar keçirilib. Vəziyyəti daha ağır olan bəzi binalar artıq qısa müddətdə sökülərək aradan qaldırılıb. Digər binaların isə mərhələli şəkildə sökülməsi nəzərdə tutulur.

Lakin burada əsas sual yaranır: bu söküntü işlərini kim həyata keçirəcək? Bildiyimiz kimi, Bakı şəhərinin mərkəzi hissəsində yerləşən Bayıl adlanan ərazi,

keçmiş "Sovetski" küçəsi və Nərimanov prospekti ətrafında yerləşən sahələrdə artıq proseslər başlayıb. Bu proses ötən ilin payızından etibarən davam edir. Vətəndaşlara verilən kompensasiyalar daşınmaz əmlak bazarında müəyyən canlanmaya səbəb olub və bu, sektora müsbət təsir göstərir. Lakin bu proses dövlət büdcəsi üçün kifayət qədər ağırdır. Çünki böyük həcmdə vəsait xərclənir".

Elnur Azadov bildirir ki, gələcəkdə 100 minlərlə yaşayış obyektinin sökülməsi və yenidən qurulması üçün isə çox böyük investisiyalar tələb olunur: "Məsələn, sovet dövründə dövlətin güclü planlaşdırma və inşaat potensialı var idi. Bakı sənaye şəhəri kimi planlaşdırıldığı üçün yaşayış fondunun tikintisi geniş şəkildə həyata keçirilirdi. İnşaat kombinatları, beton zavodları və digər istehsal müəssisələri dövlət hesabına fəaliyyət göstərirdi. 60-cı illərdən başlayaraq Bakıda çox aktiv tikinti mərhələsi baş verdi. Hazırda sökülməsi nəzərdə tutulan yaşayış fondunun böyük hissəsi də məhz İkinci Dünya müharibəsindən sonra və 60-70-ci illər arasında inşa olunmuş binalardır. Lakin bu gün hökumətin həmin miqyasda tikinti və söküntü işlərini həyata keçirmək potensialı yoxdur. Dövlət əsasən müəyyən sosial layihələr həyata keçirir, qalan işlərin böyük hissəsi isə özəl tikinti şirkətləri tərəfindən icra olunur".

Avtomobil bazarında gözlənilməz ucuzlaşmanın səbəbi

Ilin əvvəlində hibrid və elektrik avtomobillərə tətbiq olunan vergi güzəştlərinin ləğvinin bazarda ciddi qiymət artımı yaradacağı gözlənilirdi. Xüsusilə Çin istehsalı avtomobillərin ən azı 20 faiz bahalaşacağı ilə bağlı proqnozlar verilməmişdi, lakin realıq tamam fərqli istiqamət aldı.

Son aylarda bazarda qiymətlərin artması deyil, əksinə, bəzi populyar modellərdə 1000-2000 manat ucuzlaşma müşahidə olunur.

Mövzu ilə bağlı Azpolitika.info-ya açıqlamasında Avtomobil Dilerləri Assosiasiyasının sədri Eyyub Əliyev bildirib ki, qiymətlərin artmamasına səbəb bazardakı bolluqdur.

Onun sözlərinə görə, son iki ildə ölkəyə paralel idxal vasitəsilə, yeni rəsmi diler olmayan fərdi şəxslər və kiçik salonlar tərəfindən kifayət qədər avtomobil gətirilib: "Ötən il isə bu proses pik həddə çatdı. Vəziyyət o yere gəlib çatdı ki, peşəsindən asılı olmayaraq hər kəs avtomobil idxal etdi. Hibrid avtomobillər üçün tətbiq edilən güzəşt müddətinin başa çatacağı ilə bağlı müvafiq qərar qəbul edildikdən sonra bazarda kütləvi əjotaj yarandı. Növbəti ilin rüsumlarından azad olmaq və nəqliyyat vasitələrini ölkəyə gətirməyə başladılar. Bu zaman gömrük rəsmiləşdirilməsi müxtəlif şəxslərin adlarına həyata keçirilirdi. Prosesə həmçinin xüsusi investorlar cəlb edərək ölkəyə kütləvi şəkildə avtomobil idxal edən şəxslər də qoşulmuşdu. Avtomobil biznesi ilə məşğul olan bir şəxs müxtəlif miqdarda 100 min, 200 min və ya 300 min manat həcmində sərmayə yatırın investorları cəlb edir və idxal prosesini mərkəzləşdirmiş şəkildə təşkil edirdi".

Eyyub Əliyev əlavə edib ki, bazarda təklif tələbi kəskin şəkildə üstələyib: "Bu vəziyyətin fonunda isə avtomobillərin satışı səngidi. Əvvəllər gətirilən maşını üç gün ərzində satıb mənfəət əldə etməyə öyrəşən investorlar gözlənilməz mənzərə ilə üzləşdilər. Yanvar ayında satışlar azaldı, fevralda demək olar ki, dayandı, mart ayından etibarən isə avtomobillərin bazar dəyəri kəskin şəkildə düşməyə başladı. Qiymətlərin enməsi investorları təşviş saldı. Yatırıqları sərmayəni geri götürüb bazardan çıxmaq və ya gələcəkdə daha ehtiyatlı addımlar atmaq istəyən investorlar satıcıları tələsdirməyə, maşınları hətta "maya dəyərinə" satmağı tələb etməyə başladılar. Nəticədə vəsaitləri qaytarmaq məcburiyyətində qalan satıcılar çətin vəziyyətə düşdülər. Çıxış yolu kimi heç bir gəlir əldə etmədən avtomobilləri təcili satmağa başladılar".

Ekspert vurğulayır ki, son 25 il ərzində Bakı şəhərində 2000-dən çox yaşayış kompleksi inşa edilib və bunların hamısı əsasən özəl sektorun hesabına baş verib: "Şəhərin bugünkü simasının formalaşmasında da əsas rol məhz özəl tikinti şirkətlərinə məxsusdur. Lakin bu sahədə güclü tikinti potensialına malik şirkətlərin sayı çox deyil. Ölkədə ümumilikdə yüzdən az tikinti şirkəti fəaliyyət göstərir və onların da hamısının iri miqyaslı layihələri həyata keçirmək üçün kifayət qədər resursları yoxdur.

Bu baxımdan gələcəkdə 100 minə yaxın yaşayış obyektinin sökülməsi və yenidən qurulmasının kim tərəfindən həyata keçiriləcəyi ciddi

sual altındadır. Çünki bu proses üçün böyük maliyyə, texniki və insan resursları tələb olunur. Belə imkanlara isə ölkədə cəmi 5-10 iri şirkət malikdir. Hətta hazırda qəzalılıq vəziyyətdə olan təxminən 190 binanın sökülməsi və sakinlərin köçürülməsi üçün belə həm özəl sektorun, həm də dövlətin imkanları məhduddur. Nəzərə almaq lazımdır ki, bir yaşayış kompleksinin tikintisi, sakinlərin köçürülməsi və bütün proseslərin tamamlanması ən azı 4-5 il vaxt tələb edir. Bu baxımdan, sovet dövründə inşa olunmuş bu qədər böyük həcmli yaşayış fondunun yenilənməsi üçün ölkədə mövcud tikinti potensialından dəfələrlə çox resurs ehtiyac var".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Aprelin 21-də Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarovanın başçılığı ilə parlamentin növbəti plenar iclası keçirilib.

Cari məsələlər zamanı çıxış edən **deputat Tural Gəncəliyev** Belçika və Niderland parlamentlərinin Azərbaycan əleyhinə qərəzli mövqeyindən bəhs edib. Deputat sənədlərdə Azərbaycana qarşı qərəzli, ədalətsiz və Azərbaycan-Ermənistan arasındakı sülh prosesinə zərbə vuran münasibətin ifadə olunduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, bu, Azərbaycanın suverenliyinə qarşı qəbul olunmuş sənəddir. Deputat həmin sənədlərlə bağlı səfirlərin XİN-ə çağırıldığını və etiraz bildirildiyini xatırladı. Əlavə edib ki, qəbul olunan sənədlərdə Azərbaycanın Ermənistanla bağlı humanitar siyasətinə yer verilməyib, rəsmi Bakının mövqeyi görməzden gəlinib. Tural Gəncəliyev çıxışında Belçikanın Konqo xalqını istismar etməsi, Niderland şirkətlərinin Afrika sərvətlərini mənimsəməsi barədə faktları da yada salıb. Bu ölkələrin tarixdə yol verdikləri səhvləri aradan qaldırıqdan sonra Azərbaycana hansısa irad tutma biləcəyini qeyd edib.

Deputat Elçin Mirzəbəyli deyib ki, Belçika və Niderland parlamentlərinin son qətnamələri nə hüquqi əsaslara, nə də regiondakı real vəziyyətə söykənir. O qeyd edib ki, qətnamənin məhz sülh danışıqlarının intensivləşdiyi, parlamentlərarası dialoqun davam etdiyi bir dövrdə qəbul olunması onun əsl mahiyyətini açıq şəkildə ortaya qoyur. Deputat deyib ki, biz daim sülh, əməkdaşlıq və qarşılıqlı hörmət tərəfdarı olmuşuq: "Lakin birtərəfli ittihamlar, əsassız qətnamələr və siyasi təzyiqlər fonunda bu prinsiplərin yalnız bir tərəf üçün işləməsi qəbul edilməzdir. Bu səbəbdən təklif edirəm ki, Azərbaycan-Belçika parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun fəaliyyəti dayandırılсын. Bu, emosional reaksiya deyil. Əgər əməkdaşlıq platformaları qarşı tərəf tərəfindən aləmə çevrilirsə, əgər dialoq imitasiya xarakteri daşıyarsa, bu mexanizmlərin saxlanılması formal xarakter daşıyır və heç bir real mənə kəsb etmir".

Deputat Erkin Qədirlı Azərbaycana qarşı qərəzli qətnamə qəbul edən hər iki parlamentin deputatlarında siyasi savadsızlığın olduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, söhbət konkret cinayətlər törətmiş və bu səbəbdən ittiham olunan şəxslərdən gedir: "Digər tərəfdən, ərazi bütövlüyü və suverenlik məsələsi də burada əsas yer tutur. Heç vaxt müşahidə etməmişik ki, Azərbaycanın əraziləri işğal altında olduğu dövrdə, ərazi bütövlüyümüzün və sərhədlərimizin müdafiəsi kon-

tekstində ermənilərin mədəni irsi məsələsi bu şəkildə qabardılısın".

Digər deputatlar da sözügedən ölkələrin parlamentlərinə kəskin etirazlarını ifadə ediblər.

Hesablama Palatasının (HP) sədri Vüqar Gülməmmədov rəhbərlik etdiyi qurumun 2025-ci ildə fəaliyyəti haqqında Milli Məclisə hesabat təqdim edib. V. Gülməmmədov deyib ki, 2025-ci ildə audit və analitik fəaliyyət formasında 48 nəzarət tədbirinin keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul olunub, bunlardan birinin nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi növbəti ilə keçirilib: "Audit portfelinin kəmiyyət göstəricilərində əsasən stabil yox, saxlanmasına hədəflənsək də, portfelin keyfiyyət

Hesablama Palatası hesabat verdi

Təklif edildi ki, dövlət orqanlarının sifarişi ilə iş görən şirkətlərin fəaliyyətini də HP yoxlasın

göstəricilərinin yüksəldilməsinə yönəlik tədbirlər həyata keçirmişik. Bu, həm auditlərin əhatə etdiyi mövzuların müxtəlifliyində və aktuallığında, həm də ilk dəfə audit və ya analitik fəaliyyətlə əhatə olunan qurumların sayında özünü göstərib. Qeyd edim ki, portfelin 47,9%-də audit və ya analitik fəaliyyət ilk dəfə və ya fərqli mövzu üzərindən olmaqla keçirilib. Beynəlxalq standartların tələblərindən irəli gələrək hesabat ilində tətbiqinə başladığımız yeni keyfiyyətin idarə edilməsi sistemi də auditin planlaşdırılması, keçirilməsi və nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi mərhələlərinin peşəkar baxışdan keçirilməsini təmin etməklə audit keyfiyyətinin yüksəldilməsinə töhfə verib. Auditlərin əhatə dairəsinin əsas hissəsini icmal büdcənin müxtəlif elementləri təşkil edib. Müxtəlif illər üzrə dövlət büdcəsinin 6,7 mlrd. manatı, 2023-cü il üzrə Dövlət Neft Fondunun, 2023-2024-cü illər üzrə İcbari Tibbi Sığorta Fondunun büdcələri tam şəkildə, 2023-2025-ci illər üzrə Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin 101,3 mln. manatı, eləcə də qeyri-büdcə vəsaitlərindən 130,1 mln. manat dövlət auditi ilə əhatə edilib". Hər il nöqsanlar arasında ən yüksək paya malik olan büdcə qanunvericiliyi üzrə nöqsanlara gəldikdə, Palata sədri bildirib ki, 36 nəzarət tədbirində büdcə vəsaitlərinin idarəedilməsi üzrə nöqsanlar aşkarlanıb: "Burada qurumlar tərəfindən proqnozlaşdırılma və icra prosesinə lazımi diqqət yetirilməməsi, yetərli maliyyə inzibat-

çılığının və fiskal intizamın təmin edilməməsi şəraitində aşkarlanmış nöqsanlar mühtüm yer tutur. Bu nöqsanlar nəticəsində müvafiq qurumların büdcəsi üzrə aşağı icra səviyyəsi, nəticə əsaslı dövlət sifarişi münasibətlərinin formalaşdırılmaması, vəsaitlərin istifadəsiz saxlanılmaqla digər hesablara yönəldilməsi, dövlət sifarişi şərtlərindən kənar dövlət vəsaitlərinin xərclənməsi kimi halları müşahidə etmişik". V. Gülməmmədov deyib ki, 2025-ci ilin İş Planı üzrə 32 auditdə dövlət satınalmalarının tənzimləyən hüquqi aktların tələblərinin pozulması hallarına rast gəlinib: "Hesablama Palatası olaraq auditlərdə dövlət satınalmalarının qanuniliyi, eləcə də səmərəliliyi və nəticəliliyi kimi 2 əsas suala cavab axtarmağa çalışmışıq və bu fəaliyyəti növbəti illərdə genişləndirməyə çalışacağıq".

Müzakirələr zamanı çıxış edən deputat Razi Nurullayevin sözlərinə görə, hesabat göstərir ki, problemlər var və sistemli şəkildə həllini gözləyir: "6.7 milyard manatlıq vəsaitin audit olunması fonunda yüz milyonlarla manatlıq pozuntu, maliyyə təhrifləri və səmərəsiz xərclərin aşkarlanması onu deməyə əsas verir ki, dövlət maliyyəsinin idarə olunmasında olan boşluqlarla ciddi mübarizəni daha da gücləndirməliyik.

414,4 milyon manatlıq uylunluq pozuntuları, 626,3 milyon manatlıq maliyyə təhrifləri və 342,9 milyon manatlıq səmərəsiz xərclər əslində ciddi həyəcən signalıdır və Hesablama Palatasına sə-

mərəli və sistemli işi üçün təşəkkürümü bildirirəm. Narahatedici məqam isə odur ki, 170,4 milyon manat birbaşa büdcəyə zərərdir və konkret məsuliyyət doğuran haldır". R. Nurullayev ardınca deyib ki, amma ciddi sual da var: "Bu rəqəmlərə görə cavabı kim verəcək?"

Deputat Qüdrət Həsənquliyev qeyd edib ki, Hesablama Palatasının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirir: "Doğrudan da ciddi nöqsanlar aşkar olunur və onların aradan qaldırılması üçün təkliflər verilir. Belə təkliflərdən biri də zamanla mənim tərəfimdən irəli sürülmüşdü ki, korrupsiyaya qarşı effektiv mübarizə aparmaq və büdcə vəsaitləri hesabına investisiya qoyuluşunun, biznesin inkişafına daha ciddi töhfə verməsi üçün dövlət orqanlarının sifarişi ilə iş görən şirkətin fəaliyyəti də Hesablama Palatası tərəfindən yoxlanılmalıdır". **Q. Həsənquliyev hesab edir ki, o zaman daha ciddi nöqsanlar aşkara çıxacaq:** "Onlar nədən ibarətdir? Bəlli olacaq ki, dövlət orqanları bir çox hallarda vəsaitləri vaxtında həmin şirkətlərin hesabına köçürmürlər. O şirkətlər daha yüksək faizlərlə, (16 faiz və daha yüksək) kreditlər götürməyə və gəlirlərin bir hissəsini banklara vermək məcburiyyətində qalırlar. Bəziləri müxtəlif formada borclarırlar, əmlaklarını satırırlar ki, iş dayanmasın, davam etsin. Sonra vəsaitlərin bir hissəsi nağdlaşdırmaya və görülməli işlərlə birbaşa əlaqədar olmayan xərclərə gedir. Buna görə də sahib-

karlar çox az miqdarda gəlir əldə edə bilirlər. Hətta bəziləri işdən ziyanla çıxırlar".

Müzakirələrdən sonra Milli Məclis Hesablama Palatasının 2025-ci ildə fəaliyyəti haqqında hesabatını yekdilliklə qəbul edib. 106 deputat hesabatın lehinə səs verib. Daha sonra çıxış edən Palata sədri Vüqar Gülməmmədov hesabatla bağlı çıxışlarına və təkliflərinə görə deputatlara təşəkkürünü bildirib.

Milli Məclisin iclasında İnzibati Xətalər Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılıb. Layihəyə əsasən, dilənçiliklə məşğul olmağa görə cəzalar müəyyən edilir. Belə ki, dilənçiliklə məşğul olmağa görə xəbərdarlıq ediləcək, yaxud yüz manatdan iki yüz manatadək məbləğdə cərimə ediləcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda on günədek müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq. Layihəyə görə, yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin dilənçiliyə cəlb edilməsinə görə - iki yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə ediləcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla, bu tədbirlərin tətbiqi kifayət sayılmadıqda on beş günədek müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq. Qanun layihəsi səsə qoyularaq III oxunuşda qəbul edilib.

Cinayət Məcəlləsinə təklif edilən dəyişikliklər barədə parlamentin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynli təqdim edib. Dəyişikliklərə əsa-

sən, dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin vəsaitindən təyinatı üzrə istifadə etməməyə görə cəzalar müəyyənləşir. Başqa sözlə, Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddəsində (Dövlət büdcəsinin, məqsədli büdcə fondlarının və ya büdcədən kənar dövlət fondlarının vəsaitindən təyinatı üzrə istifadə etməmə) cinayətin predmeti olan vəsaitin əhatə dairəsi genişləndirilərək dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin vəsaiti də maddənin təsir dairəsinə salınır. Maddənin hazırda qüvvədə olan sanksiyasında cərimənin məbləği konkret aralıqda (9 min manatdan 13 min manatadək) nəzərdə tutulduğu halda, layihəyə əsasən cərimə "cinayətin predmetinin dəyərinin (təyinatından kənar

istifadə olunan vəsaitin) yüz faizi miqdarında" müəyyən edilir. Bu dəyişikliklər cərimənin miqdarı birbaşa vurulan zərərlə əlaqələndirilir. Eyni zamanda külli miqdarda törədilən əməllərə görə alternativ cəza növü kimi 3 ilədək müddətə azadlığın məhdudlaşdırılması da əlavə edilir.

Cinayət Məcəlləsinin digər maddəsinə görə, müvafiq əməlləri ilk dəfə törətmiş şəxs vurduğu ziyanı tam ödədikdə məsuliyyətdən azad olunacaq. Layihə səsə qoyularaq sonuncu oxunuşda qəbul edilib.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinə edilən digər dəyişikliyə əsasən, tərbiyə etmək məqsədilə və ya intizam tədbiri kimi uşağa qarşı fiziki və (və ya) psixoloji zorakılığın törədilməsinə görə məsuliyyət nəzərdə tutulacaq. Layihəyə görə, valideynlər (onları əvəz edən şəxslər), uşaqlara nəzarəti həyata keçirmək vəzifəsini daşıyan təhsil, tibb, sosial xidmət, idman, mədəniyyət, istirahət müəssisələrinin və penitensiar müəssisələrin işçiləri tərəfindən uşağa qarşı cismani cəzanın tətbiqinə, yeni tərbiyə etmək məqsədilə və ya intizam tədbiri kimi uşağa qarşı fiziki və (və ya) psixoloji zorakılığın törədilməsinə görə - iki yüz manat məbləğində cərimə ediləcək. Qeyd edilib ki, həmin maddədə göstərilən əməl Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələrinə əsasən cinayət məsuliyyətinə səbəb olmadıqda tətbiq ediləcək. Qanun layihəsi səsə qoyularaq üçüncü oxunuşda qəbul edilib.

□ **Elşad PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski Səudiyyə Ərəbistanı, BƏƏ və Qətər də daxil olmaqla, bir neçə Yaxın Şərq ölkəsi ilə uzunmüddətli müdafiə müqavilələri üzrə razılaşmalar elan etdi. Onun sözlərinə görə, artıq regiondakı 11 ölkədən sorğular alınıb. Zelenskinin sözlərinə görə, Ukrayna silah satışında diqqətini Qafqaza da yönəldir. O əlavə edib ki, "dron sazişi" təşəbbüsü çərçivəsində Ukrayna silah ixracı ilə bağlı ən azı on razılaşma, eləcə də birgə istehsal xətlərinin yaradılmasını planlaşdırır.

Müharibə şəraitində olan bir ölkənin eyni zamanda silah ixracını genişləndirmək niyyəti ilk baxışda paradoksal görünə bilər. Yaxın Şərq ölkələri ilə əldə edilən razılaşmalar fonunda "diqqət Qafqaza yönəldirik" mesajı isə daha çox diqqət çəkir.

Cənubi Qafqaz böyük silah bazarı olmasa da, strateji baxımdan son dərəcə həssas regiondur. Burada üç ölkə mövcuddur və onların hər biri fərqli geosiyasi orbitdə hərəkət edir. Bu səbəbdən Rusiya ilə müharibə edən Ukraynanın regionda silah bazarına daxil olmaq istəməsi təkcə iqtisadi deyil, həm də siyasi balanslara təsir göstərə bilər.

Azərbaycan son illərdə ordusunun texnoloji modernləşməsinə ciddi sərmayə qoyub və xüsusilə pilotsuz uçuş aparatları sahəsində sürətli inkişaf yolu seçib. Ukraynanın "dron sazişi" təşəbbüsü də məhz bu istiqamətlə üst-üstə düşür. Üstəlik, birgə istehsal modelləri Bakı üçün yeni deyil - bu təcrübə artıq mövcuddur və uğurlu hesab olunur. Bununla belə, Ukraynanın bu bazara daxil olması asan olmayacaq. Azərbaycan artıq hərbi texnologiyalar sahəsində Türkiyə və İsrailə sıx əməkdaşlıq edir. Kiyev burada yalnız fərqli texnoloji üstünlüklər və ya da-

ha sərfəli şərtlərlə rəqəbat apara bilər.

Digər potensial istiqamət Gürcüstan hesab oluna bilər. Amma Gürcüstan hakimiyyəti ilə Ukrayna arasında dərin uçurum var. Üstəlik, Tiflis daha çox NATO standartlarına inteqrasiya prosesinə fokuslanıb.

Ən mürəkkəb və ziddiyətli istiqamət isə Ermənistan

Zelenskinin Cənubi Qafqazda "qan salmaq" həvəsi

Polkovnik: "Ukrayna Ermənistan PUA satsa, bu, regionda sülhə xidmət etmər"

olaraq qalır. Ermənistan son dövrlərdə təhlükəsizlik sahəsində alternativlər axtarır və bu, nəzəri olaraq Ukrayna ilə əməkdaşlıq imkanlarını gündəmə gətirir. Lakin belə bir addım ciddi risklər daşıyır. İrəvana silah satışı Bakının narazılığına səbəb ola bilər və regionda onsuz da həssas olan balans poza bilər. Qafqaz kiçik bazar olsa da, burada atılan

hər addım daha böyük geosiyasi oyunun bir hissəsinə çevrilir.

Xüsusilə Ermənistan silah satışı Bakının narazılığına səbəb ola və regionda onsuz da həssas olan balans poza bilərmi? Ümumiyyətlə, Cənubi Qafqaz ölkələrinin Ukrayna silahına ehtiyacı varmı? Ukraynanın eyni vaxtda bu üç ölkəyə silah sata bilməsi mümkünmü?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, son zamanlar müharibə davam etdiyi bir vaxtda Ukraynanın hərbi sənayesi Avropanın və Amerikanın maliyyə dəstəyi ilə gücləndirilib. Xüsusilə PUA istehsalını genişləndiriblər və bu müsbət nəticələr verib: "Yeni Ukraynanın hərbi sənayesin-

də kökündən dəyişiklik olub. Ukrayna dövlətinin qarşısında dayanan prioritetlərdən biri o idi ki, ölkənin sərbəst qanadlı ballistik raketləri, PUA-ları olsun. Buna qismən nail olublar. Yaxın Şərqdə baş verən hadisələr, ABŞ-nin İranla müharibəsi və İranın ərəb dövlətlərində yerləşən hərbi bazalarına zərbələr endirməsi həmin ölkələrin alternativ silahlar əldə

etməsi istiqamətində addımlar atmasına gətirib çıxarıb. Ukraynanın uzunmüddətli müharibədə təcrübə qazanması və Rusiyanın İrandan əldə etdikləri PUA-ları aşkarlayıb məhv etməsi göz qabağındadır. Azərbaycanın Ukrayna ilə münasibətləri yaxşıdır. İkinci Qarabağ müharibəsindən öncəki dövrdə Azərbaycan Ukraynadan sovetdən qalma silahlar, təyyarələr alıb. Hazırda isə Azərbaycanın özünün müdafiə sənayesi PUA-lar istehsal edir. Güman etmirəm ki, Ukrayna Ermənistan silah sat-sın. Əlbəttə ki, Ukrayna Ermənistan PUA-lar və digər bu kimi silahlar satsa bu, regionda sülhə xidmət etmər və həmçinin Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərinə mənfi təsir göstərə bilər. Ukraynanın həm Azərbaycana, həm Ermənistanla həmin silahları idxal edəcəyini güman etmərəm. Düşünürəm ki, həmin silahlar nə

Ermənistanla, nə də Azərbaycana satılacaq. Ola bilsin ki, Gürcüstanla razılaşa bilsələr, onlara sata bilərlər".

Polkovnik hesab edir ki, Ukrayna özü müharibə apardığı vaxtda xaricə kütləvi silah satmaq imkanlarına malik deyil. Silahlar, PUA-lar daha çox Ukraynanın özünə lazımdır.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Dalana dirənən danışıqlar

Rusiya Ukraynaya qarşı tələblərini sərtləşdirib

Yaxın Şərqdə şiddətlənən münaqişə ABŞ, Rusiya və Ukrayna arasında üçtərəfli danışıqları faktiki olaraq dayandırır. Donald Trampın komandası diqqətini İrana yönəldib, Rusiya və Ukrayna bu fasilədən həm cəbhə xəttində, həm də diplomatik olaraq mövqelərini gücləndirmək üçün istifadə etməkdədirlər.

Martın 27-də Ukraynanın xarici işlər naziri Andrey Sibiqa və ABŞ dövlət katibi Marko Rubio G7 iclası çərçivəsində Fransada danışıqlar aparıblar. Ukrayna tərəfinin məlumatına görə, ABŞ Ukrayna üçün nəzərdə tutulan silahları Yaxın Şərqə yönəltməyəcəyinə söz verib.

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin Beynəlxalq Araşdırmalar İnstitutunun (Bİİ) Məlumatların Araşdırılması Laboratoriyasının aparıcı tədqiqatçısı Nikolay Silayev qeyd edib ki, "Rusiya tərəfinin ultimatumla bağlı açıqlamaları qərribə görünür, ilk növbədə dəqiq başlanğıc nöqtəsinin olmaması səbəbindən. Onun sözlərinə görə, "son tarixlər" barədə söhbətlər ABŞ-dən gələ bilər, Rusiya isə ənənəvi olaraq danışıqları ciddi son tarixlərlə bağlamaqdan çəkinir: "Etiraf edirəm ki, amerikalılar Zelenskiyə hansısa bir son tarix barədə məlumat verə bilərdilər, amma Rusiya heç bir son tarix

təyin etməmişdi. Amma indi cəbhədəki vəziyyətə və danışıqların dinamikasına əsasən şərtlər daha sərt ola bilər".

Öz növbəsində, **Rusiya Beynəlxalq İşlər Şurasının (RIAC) eksperti və "Vneşpol" Telegram kanalının müəllifi Aleksey Naumov** qeyd edib ki, Rusiya məhiyyət etibarilə Ukraynanı mövcud şərtləri qəbul etmək və ya daha sərt nəticə ilə üzləşmək arasında seçim etməyə məcbur edir. O hesab edir ki, tələblərin yenidən nəzərdən keçirilməsi ABŞ-nin məhdud resursları səbəbindən də mümkün, çünki ABŞ eyni za-

manda Ukraynanı dəstəkləməli və Yaxın Şərqdəki böhrana cavab verməlidir.

"Ukrayna hakimiyyətinin minimal qan tökülməsi ilə yaşımaq variantını seçəcəyi və indi bu şərtlərlə razılaşacağı güman edilir", - Naumov qeyd edib.

Nikolay Silayevin sözlərinə görə isə Rusiyanın növbəti addımları həm ABŞ-nin razılaşmaları yerinə yetirmək və Ukraynaya təzyiq göstərmək qabiliyyətindən, həm də cəbhə xəttindəki vəziyyətdən asılı olacaq. Rusiya bölmələri əhəmiyyətli dərəcədə irəliləsə, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin

geri çəkilməsi məsələsi əhəmiyyətsizləşə bilər.

"Daha sərt danışıqlar mövqeyi perspektivi müəyyən edilib, lakin bu yeni şərtlərin nə vaxt və necə irəli sürülməyəcəyi Rusiya özü seçəcək", - Silayev vurğulayıb.

Şərtlərin sərtləşdirilməsi ilə bağlı söhbətlər fonunda əsas sual Rusiyanın hansı mövqeləri tutması və onların necə dəyişə biləcəyidir. Nikolay Silayevin sözlərinə görə, əvvəllər müzakirə edilmiş bir neçə əsas ssenari müzakirə mövzusu: "2022-ci ilin mart ayında razılaşdırılmış İstanbul sazişləri Ukraynanın

neytral və bitərəf statusunu, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin sayını məhdudlaşdıran və sülh müqaviləsinin əsası kimi rusdilli əhəlinin hüquqlarını müəyyən edir. Vladimir Putinin 2024-cü ilin iyun ayında atəşkəs şərtləri ilə bağlı təklifi var: Ukraynanın NATO üzvlüyündən imtina etməsi, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin "DXR" və "LXR"-in, eləcə də Xerson və Zaporozhye bölgələrinin inzibati "sərhədlərindən" kənara çıxarılması, münaqişənin həlli ilə bağlı 2025-ci ilin iyun ayında İstanbulda Ukraynaya təqdim edilmiş və atəşkəs şərtlərinin iki versiyasını özündə əks etdirən memorandum layihəsi. Birincisi 2024-cü ilin iyun ayındakı təklifləri təkrarlayır, ikincisi isə Ukrayna qoşunlarının hərəkətinə qadağa qoyulmasını, hərbi vəziyyətin ləğvinə, Ukraynada səfərbərliyin dayandırılmasını və Qərbin Kiyevə silah tədarükünün dayandırılmasını, eləcə də Ukraynada seçkilərin keçirilməsini nəzərdə tutur. 2025-ci ilin avqust ayında Alyaskada Donald Tramp və Vladimir Putin arasında əldə edilən razılaşmalar, ehtimal ki, iki atəşkəs variantının kombinasiyasıdır".

Ekspertlər Ukraynanın nə dərəcədə güzəştə getməyə hazır olduğu barədə fikir ayrılığına malikdirlər. Silayevin sözlərinə görə, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin Donbasdan çıxarılması barədə qərar nəzəri olaraq yeni danışıqlar mərhələsi olmadan qəbul edilə bilər. O hesab edir ki, bu cür ssenarilər əvvəlcədən, xüsusən də yanvar və fevral aylarında Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində (BƏƏ) keçirilən görüşlərdə müzakirə edilə bilərdi. Görüşlərdə Rusiya nümayəndə heyətinə Baş İdarəsinin rəisi İqor Kostyukov rəhbərlik edirdi. Qalan hər şey Ukraynanın amerikalıları Alyaskada əldə edilən razılaşmaları həyata keçirməkdən çəkindirmək cəhdi idi.

Digər tərəfdən, Aleksey Naumov hesab edir ki, Ukraynanın hazırda təklif olunan şərtləri qəbul etmək üçün heç bir stimulu yoxdur. O, Ukraynanın mövqeyinə həm Yaxın Şərqdəki hadisələr, həm də ABŞ-dəki daxili siyasi vəziyyətin - xüsusən də Trampın aşağı düşən etimad reytingi və yaxınlaşan Konqres seçkilərinin təsir etdiyini təxmin edir: Zelenski Avropa Birliyinə güvəndiyi müddətdə, ümumiyyətlə, özünü kifayət qədər inamlı hiss edir. Məhz buna görə də kompromisdən danışsalar da, tərəflərin mövqeləri sərt olaraq qalır".

□ **"Yeni Müsavat"**

Roman Reynhardtın sözlərinə görə, Rusiya öz xəttini davam etdirəcək və şərtlərin mümkün yenidən baxılması ilk növbədə ən yüksək səviyyədə qərarlardan və cəbhədəki vəziyyətin necə dəyişməsindən asılı olacaq: "Hər halda, Rusiya rəhbərliyi münaqişəni həll edərkən realıqları nəzərə alacaq. Və burada, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin açıq şəkildə strateji təşəbbüsündən məhrum olduğunu nəzərə alsaq, vaxt Ukraynanın əleyhinədir".

Rus yazıçısı Anton Çexovun “Qılafı adam” hekayəsinin qəhrəmanını dünyadan təcrid olub öz qımına çəkən, sərt, kobud bir personajdır. Vasvası, mühafizəkar və qapalı obraz olan Belikov hətta ən isti havada belə qapalı geyinir. İran siyasətinin “Qılafı adamı” - hazırda rəsmi olaraq İran Məclisinə (parlament) rəhbərlik edən, amma yayılan iddialara görə, hazırda “külli-ixtiyar” sahibi Məhəmməd Bağır Qalibaf da mühafizəkar və sərt görünən bir personajdır.

Son hadisələrə qədər Qalibaf İran siyasi səhnəsində üçüncü və ya dördüncü planda olan hakimiyyətin bir qolunun rəhbəri idi, amma əsas söz sahibi deyildi. ABŞ və İsrailin 28 fevralda başlayan müharibədə İranın siyasi və dini elitasının qəti Qalibaf fiqurunu önə çıxardı. İndi o, təkcə parlamentin sədri deyil, ABŞ ilə danışıqlarda nümayəndə heyətinə rəhbərlik edir. Yeni Tehranın adından o danışır, Uitkof və Venslə o müzakirə aparır, faktiki İranın üç əsas siması varsa, biri Qalibafdır...

Ah, Laricani, ah!

Qalibaf o adam idi ki, Tramp barəsində “onu axtarıq, bir həftəyə öldür xəbər verəcəyik”, - deyə anons etmişdi. Lakin necə oldusa, ABŞ onu hədəf taxtasından çıxardı, aradan götürmək istəmədi, hərçənd yəqin ki, ali dini lideri öldürən güc Qalibafı da “qara siyahı”ya sala bilərdi. Görünür ki, Vaşinqtona onunla danışa biləcək “ağıllı başında” biri lazım idi...

“Hürriyyət” qəzetinin köşə yazarı Ahmet Hakan yazmışdı ki, Laricaninin bir xarizması var idi: “O, Kantı taniyirdi, fəlsəfəni sevirdi. Dünya malına marağı yox idi. Təmkinliliyi təsirli idi. Bugünlərdə İranda məşhur olan Qalibafa gəldikdə isə... Onun korrupsiya meyilləri olduğu deyilir. O, daim prezidentliyə namizəd olması və sonra başqaları naminə yarışdan geri çəkilməsi ilə məşhurdur. Ah, Laricani, ah! Gör indi geridə qoyduğun boşluğu kimlər doldurur...”

BBC isə yazır ki, hələ 2008-ci ildə Qalibaf İranın nüvə proqramına dair ABŞ ilə dialoqu dəstəkləyirdi. Həmin dövrdə o, belə danışıqların hər kəsə - İrana, ABŞ-yə və bütövlükdə beynəlxalq ictimaiyyətə fayda verəcəyinə inanırdı. Lakin bir çox ekspertlər Məhəmməd Bağır Qalibafı İrandakı mövcud nizamın tərəfdarı kimi qiymətləndirirlər. Bu isə onu Vaşinqtona hər hansı əhəmiyyətli güzəştlər təklif etmək üçün ehtimal olunmayan bir namizədə çevirir. Çünki Qalibaf parlament sədri statusundan öncə bir SEPAH-çıdır, radi-

kal-mühafizəkar qata yaxındır. Bəs bəzi ekspertlərin “İrana rəhbərlik edə biləcək güclü lider” adlandırdıqları bu adam kimdir? “Persona” bu həftə ondan danışacaq...

Məşəd doğumlu, kürd və fars əsilli...

Məhəmməd Bağır Qalibaf 1961-ci ildə İranın Şimal-şərqində yerləşən, keçmiş ali rəhbəri Əli Xameneinin də doğulduğu Məşəddə anadan olub. Onun atası Hüseyn Qalibafın milliliyyətcə kürd, anası Xeyir al-Nasanın fars olduğu bildirilir. Qalibaf Tehran Universitetində coğrafiya üzrə bakalavr dərəcəsi (sonradan orada professor olub) və İslam Azad Universitetində magistr dərəcəsi alıb. O, doktorluq dərəcəsi də alıb.

İraq savaşının komandiri, pilot...

Qalibaf karyerasına 19 yaşında başlayıb və 1980-ci ildə yeni yaradılmış İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusuna (SEPAH) qoşulub. İran-İraq müharibəsi zamanı Qalibaf tez bir zamanda vəzifə pillələrində yüksəlib, 1982-ci ildə İmam Rza Briqadasının ümumi komandiri, 1983-1984-cü illərdə isə ən qanlı döyüşlərdə iştirak edən “Nəsr” diviziyasına komandanlıq edib. Bu hərbi təcrübə onun sonrakı karyerasının təməlini təşkil edib. 1990-cı illərin sonlarında Qalibaf hərbi rəhbərliyin ən yüksək eşelonlarına çatıb: 1997-ci ildən 2000-ci ilə qədər SEPAH Aerokosmik Qüvvələrinin komandanı vəzifəsində çalışıb. Bu vəzifə ona təkcə İranın ən qabaqcıl hərbi texnologiyasına çıxış imkanı verməyib, həm də SEPAH-dakı əsas fiqurlarla güclü əlaqələr qurmağa fürsət yaradıb. Qalibaf həm də ixtisaslı hərbi pilotdur və sərnəşin təyyarələrini idarə etmək bacarığı olduğunu deməyi sevir.

Qalibafın karyerası həm də İranda daxili etirazların yatırılması ilə bağlıdır və onun tərcümeyi-halının bu hissəsi ən çox mübahisəyə səbəb olub. 1999-cu ildəki tələbə etirazları fonunda Qalibaf İran Milli Polisinin komandiri təyin edilib. O, islahatçı prezident Məhəmməd Hatəmiyə nümayişçilərə qarşı qətiyyətli tədbirlərin görülməsinin vacibliyi barədə xəbərdarlıq məktubu imzalayan 24 nəfər SEPAH komandiri arasında idi. İnsan haqları təşkilatları iddia edir ki, Qalibaf son 25 ildə İranda baş verən bütün əsas etiraz dalğalarının yatırılmasında əsas rol oynayıb.

Dörd dəfə prezidentliyə namizəd

Qalibaf dörd dəfə prezidentliyə namizədliyini irəli sürüb: 2005, 2013, 2017 və 2024-cü illərdə. Onun ən uğurlu kampaniyası 2013-cü ildə olub. Lakin Qalibaf qələbə çala bilməyərək Həsən Ruhanidən sonra ikinci yeri tutub.

2005-ci ildə o, yalnız dördüncü yeri tutub, o vaxtlar az tanınan mühafizəkar Mahmud Əhmədinə isə qalib gəlib. 2017-ci ildə Qalibaf kampaniya başladıb, lakin başqa bir

mühafizəkar namizəd İbrahim Rəisinin lehinə geri çəkilib. 2024-cü ildə prezidentlik üçün etdiyi son cəhd ona yalnız üçüncü yeri qazandıraraq. Bu seçkilərdə Məsud Pezeşkian qalib gəlib.

2005-ci ildəki məğlubiyyədən dərhal sonra Qalibaf Tehranın meri seçilib və 12 il bu vəzifəni tutub. Tərəfdarları onu metronun genişləndirilməsi və parkların salınması da daxil olmaqla, şəhər infrastrukturunun inkişaf etdirilməsinə görə tərifləyirlər. Lakin tənqidçiləri onun səlahiyyət müddəti ərzində korrupsiya qalmaqallarını da qeyd edirlər. Tehran meri vəzifəsinin son illərində o, müəyyən şəxslərə astronomik miqdarda daşınmaz əmlak və bələdiyyə ilə bağlı araşdırmanın qarşısını almaq üçün 65 milyon təmən rüşvət verməkdə ittiham olunmuşdu.

Qalibafın Bakıya gəlişinin səbəbi

Başqa mənbələrə görə, prezident Məsud Pezeşkinin mülki idarəetməyə diqqət yetirməsi ilə Qalibaf strateji və hərbi rəhbərliyi öz üzərinə götürüb.

O, 2020-ci ildə öldürülən general Qasım Süleymaninin yaxın silahdaşı idi və bu da ona SEPAH-dan yüksək səviyyədə etimad qazandırır. Ona görə bu gün də yaranmış böyük boşluqda Qalibaf önə çıxıb. Parlamentin sədri xüsusilə ABŞ və İsrailə qarşı sərt ritorikası, İranın hərbi gücünü müdafiə etməsi ilə diqqət çəkir. Onun mart və aprel aylarında ABŞ-yə etimadsızlığını ifadə edən və

İranın raket imkanları ilə bağlı iddiaları təkzib edən bəyanatları ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdədir. O, İranı “90 milyon bədən” adlandıraraq. Qalibafın sonuncu açıqlamasında ən maraqlı detal isə Trampı bir gündə 7 dəfə yalan danışmaqda ittiham etməsidir. Azərbaycanla əlaqələrinə gəlincə, ötən il Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Asiya Parlament Assambleyasının 15-ci plenar iclasında iştirak etmək məqsədilə ölkəmizdə səfərdə olan İran İslam Şurası Məclisinin sədri Məhəmməd Bağır Qalibafı görüşüb. Qalibaf İranın 3+3 platformasını tam dəstəklədiyini vurğulayıb. Görüşdə həmçinin Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin və Şərqi Zəngəzuru Naxçıvanla birləşdirəcək yol bağlantısının əhəmiyyəti vurğulanıb.

Xomeyninin kəsdiyi nikah və “korrupsioner ailə”

Qeyd edək ki, Məhəmməd Bağır Qalibaf evlidir, 1982-ci ildə Zəhra-Sadat Moşir-Esteharehlə ailə qurub. İran mediasında gedən yazılara görə, onların nikahını inqilabın lideri Ruhulla Xomeyni kəsib. Onların üç övladı var: Elyas, Eşaq və Məryəm. Qalibafın ailə üzvlərinin adı dəfələrlə qalmaqallı məsələlərdə hallanıb. Məsələn, onun ikinci oğlu Eşaqın adı 2015-ci ildə 8 trilyon təmən pulun yoxa çıxması və Avstraliyaya qaçması ilə bağlı xəbərlərlə gündəmə gəlmişdi. Qalibafın böyük oğlu Elyas atası ilə birlikdə bir çox proqram və

tədbirlərdə görünür və onun adı dəfələrlə “maliyyə pozuntuları və korrupsiya” ilə əlaqədar olaraq çəkilib. Spikerin qızı Məryəmin adı isə mediada illər öncə Tehranın Lavizan parkında dəbdəbəli toy mərasiminə görə hallanmışdı. Məryəmin Türkiyədə dəbdəbəli mülklərə sahibi olduğu da bildirilir. Qalibafın həyat yoldaşı Zəhra-Sadat Moşir Tehran bələdiyyəsinin qadınlarla iş üzrə direktor vəzifəsini ərinin himayəsi sayəsində tutub və bir neçə ildən sonra istefa verib. Zəhra Sadat Moşirin adı “İmam Rza Xeyriyyə Fondu”nun fəaliyyəti ilə dəfələrlə gündəm olub. O, fondun qəyyumlar şurasının rəhbəri təyin edildən sonra Tehran Bələdiyyəsinin bu quruma dəfələrlə böyük maliyyə ianələri etdiyi aşkarlanıb. Qalibafın adı 2022-ci ildə də daha bir korrupsiya qalmaqalına qarışmışdı. Onun Türkiyəyə ailə səfərindən sonra hava limanında uşaq arabası da daxil olmaqla, böyük miqdarda uşaq məhsulu aparması ilə bağlı fotoların dərc edilməsi geniş etirazlara səbəb olmuşdu. Tənqidçiləri onu “riyakarlıq və yalançı dindarlıqda” günahlandırdılar, lakin Qalibaf tərəfdarlarına bunun onun İran siyasətindən uzaqlaşdırmağa yönəlmiş siyasi hücum olduğunu söyləmişdi. Kəsəsi, sanki İran siyasətinin ən parlaq simaları öldürüldüyü üçün ümid Qalibafa qalıb. Bundan sonra Qalibafın siyasi həyatında nələr olacağını görcəyik...

✉ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Məsəvat”ın redaktoru

Dilənçiliyin yuxarı həddi

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Bir sərxoş yolnan gedirmiş, görür kimse yxılıb ölüb. Onun ciblərini eşələyir, araq butulkası ilə xiyar turşusu tapır, təəccüblə deyir: "Hər şeyin varmış, niyə ölmüsən?"

Pritçanı xatırlamağıma sayın deputatlarımız səbəb olmuşdur. Dünən onlar İnzibati Məcəlləyə bir çox cərimələr salmışlar. Məsələn, dilənçiliyə görə 200 manat tutulacaq. Ancaq hökumət bunu necə alacaq, mənə qaranlıqdır, axı adamın məntiqə 200 manatı olsa, dilənməli deyil. (Ya da Milli Məclis işarə edir ki, Azərbaycanda bu saat 200 manatı olmaq elə dilənçi kimi yaşamağın alternatividir. Ay xətəkarlar... Sonra deyirlər biz siyasətə qarışmırıq, hökuməti dəstəkləyirik və sairə. Buyur. Düşmənin ocağın başında, düz təpənin üstündə imiş).

Bəlkə qabaqlar da dilənçilik üçün cərimə varmış, indi məbləği qaldırıblar. Bunu zəruri edən səbəblər çoxdur: Hörmüz boğazının bağlanması, Macarıstanda seçkilər, A23 aysberqinin əriməsi... Bizdə bütün dilənçilik kimi fəaliyyətlərin kökündə xarici amillər durur, daxilə hər hansı problemimiz yoxdur, məşallah deyək, göz dəyməsin.

Eyni zamanda qərarın yerinə yetirilməsi üçün vaxt amili vacibdir. Yəqin hansısa dilənçini tutanda əlinə-ovcuna baxacaqlar, yığdığı vəsait az olsa, bir qədər də fəaliyyət göstərməyinə icazə veriləcəkdir. Ta 200 manatı düzəldənəcən. Əks halda, qərarın yerinə yetirilməsi mümkün deyil, hüquqi vakuum yaradır.

Bizim dövlətçilikdə belə şeylər çox olur, məsələn, görürsən hansısa məmurun haqqında saytda ifşaedici, qandonduran, tükürpədic, gözçixardan, qulaqbatıran, qolqıran, qarınağırdan (aşağı düşdükcə söhbətin zibili çıxa bilər, dayanaq) material dərc edilmişdir. Hamı dərhal barmağını dişləyir, məmura "Allah rəhmət eləsin" oxuyurlar. Hətta bulvarda domino oynayan, müzakirələrdə adətən Türkiyənin Adıyaman vilayətindən bəri keçməyən, siyasətə nifrət eləyən ağsaqqallarımız da məmurun dəliyə danışmağa başlayırlar. Ancaq birdən görürsən məmur dirilib, hələ camaatı yığib iclas-zad keçirir. Hamı qalır mat-məəttəl, sanki xortdan görüblər. Bəs bunun sirri nədədir?

Ay sağ olasan: vaxt söhbətidir. Sayt tələsər, armud vaxtında yetişər, atalar demişkən. Adamın ipi yuxarıdan kəsilməyibse, ona heç nə olmaz. Bu barədə hədis də var, indi yadımdan çıxıb.

Həmçinin çox mümkündür ki, hələ işləməyə icazə verirlər, mal-mülkü bir az da artırmalarını məsləhət bilirlər. Ətə-qana gəlməlidir. Yoxsa 3-4 restoran, 5-6 bina ilə nə düzələcək?

Vaxt ciddi arqumentdir. Rəhmətlik bəy ona görə həmişə deyirdi ki, hər şeyin zamana ehtiyacı vardır, camaat başa düşmürdü.

Məsələn, metro dayanmışdı, idarə dedi 1 saata açılacaq, axırda həmin vaxt açıldılar. Deməli, hər şey nəzarət altındadır, indi yenə camaat doluşsun, klip çəkdirən klipini çəksin, qucaqlaşan qucaqlaşsın, uşaq doğmaq istəyən doğsun. Yerin altı da bizdə üstü qədər azadlıqdır.

Elə mənə verilən mətbuat azadlığı sayəsində dilənçilik temasına qayıtmaq istəyirəm. Bir sual doğur: əgər bizim qanunlarda 55 manatdan yuxarı hədiyyələr rüşvət sayılırsa, dilənçiliyin 200 manat cəriməsi hüquqi kollaps (savadımı göstərirəm, fikir verməyin) yaratmazmı? Axı sabah rüşvət üstündə tutulan məmurlar dilənçilik etdiklərini bəhanə edərək 200 manat cərimə ilə aradan çıxarlar!

Lakin İnzibati Məcəllədəki bir dəyişiklik çox vacibdir, alqışlayıram, heç bir mız qoymaq fikrim də yoxdur. Xüsusi icra məmurunun paltarını qanunsuz geyinən şəxs 700 manatadək cərimə olunacaq. Doğrudan, hərə öz paltarını geyinsə yaxşıdır. Dilənçilər üçün geyim forması da qəbul edilse, hüquq daha çox təmin olunar.

Antalya Diplomatik Forumu Azərbaycan üçün sadəcə diplomatik iştirak platforması deyil, həm də ölkənin yeni xarici siyasət xəttinin təqdim edildiyi strateji tribuna rolunu oynadı. "Yeni Məşavət" yazır ki, forum çərçivəsində səsləndirilən tezislər rəsmi Bakının artıq formalaşdırdığı və mərhələli şəkildə həyata keçirdiyi konseptual yanaşmanı açıq şəkildə ortaya qoydu. Əsas mesaj aydındır: Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminə passiv obyekt deyil, aktiv regional aktor kimi çıxış etməyə qərarlıdır.

Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyevin çıxışında vurğulanan "qlobal təhlükəsizlik çatışmazlığı" tezi təsadüfi deyil. Bu, əslində mövcud beynəlxalq mexanizmlərə etimadsızlığın açıq ifadəsidir. Xüsusilə ATƏT-in Minsk Qrupunun tənqidi göstərir ki, Bakı artıq köhnə vasitəçilik modellərini legitim hesab etmir. Azərbaycanın xarici siyasətinin mərkəzində "regional subyektlilik" anlayışı dayanır. Bu model üç əsas istiqaməti özündə birləşdirir: məsuliyyətin region ölkələri tərəfindən bölüşdürülməsi, liderlik və regional integrasiyanın dərinləşdirilməsi təşəbbüskarlığı.

Bu yanaşma faktiki olaraq Cənubi Qafqazda yeni güc balansının formalaşdırılmasına xidmət edir. Türkiyə ilə strateji müttəfiqlik bu siyasətin dayağı kimi çıxış edir. Eyni zamanda Türkiyə-Azərbaycan-Gürcüstan və Türkiyə-Azərbaycan-İran formatları regionda alternativ əməkdaşlıq platformalarının formalaşdığını göstərir. Bu, klassik Qərb və ya Rusiya mərkəzli təhlükəsizlik modellərindən fərqli olaraq, regional əsaslı yeni arxitekturanın qurulduğunu göstərir. Ermənistan ilə münasibətlərdə də yeni mərhələ müşahidə olunur. Rəsmi Bakı paralel şəkildə həm siyasi dialoqu, həm də iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirməyə çalışır. Bu isə gələcəkdə inklüziv Cənubi Qafqaz modelinin formalaşmasına zəmin yaradır.

Azərbaycanın əsas üstünlüklərindən biri geoiqtisadi mövqeyidir. Bakı-Tiflis-Ceyhan və Bakı-Tiflis-Qars kimi layihələr artıq regionun qlobal iqtisadi sistemə integrasiyasını təmin edib. Yeni mərhələdə isə əsas diqqət nəqliyyat dəhlizlərinə yönəlib. Xüsusilə TRİPP və Zəngəzur dəhlizi Azərbaycanın strateji rolunu

Bakı yeni xarici siyasətinin sirrini açdı

Azərbaycan artıq qaydaları qəbul edən yox, formalaşdıran mərkəzə çevrilmək niyyətindədir

nu daha da gücləndirir. Azərbaycanın xarici siyasəti artıq təkə regional çərçivə ilə məhdudlaşmır. Ölkə eyni zamanda Türk dünyası, Mərkəzi Asiya və Yaxın Şərq arasında körpü rolunu oynayır. Bu isə Bakıya manevr imkanlarını genişləndirməyə və qlobal proseslərdə daha aktiv iştirak etməyə şərait yaradır. Antalya forumu bir daha göstərdi ki, Azərbaycan yeni mərhələyə keçid edib. Bu mərhələnin əsas xüsusiyyəti isə sadədir: Bakı artıq qaydaları qəbul edən deyil, onları formalaşdıran aktora çevrilmək niyyətindədir.

Milli Məclisin üzvü Elşad Musayevin "Yeni Məşavət"ə bildirdiyinə görə, Azərbaycan üçün bu platforma xüsusilə mühüm xarakter daşıyır, çünki həm regional güc mərkəzləri ilə koordinasiya, həm də qlobal auditoriyaya birbaşa çıxış imkanı yaradır. Deputat qeyd edib ki, böyük güclər arasında rəqabətin daha da dərinləşməsi, bəzi regional münaqişələrin hələ də tam həllini tapmaması uzaqgörən siyasət yürütməyə məcbur edir: "Ümumilikdə bu forum sübut etdi ki, Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminə passiv müşahidəçi deyil, əksinə, aktiv təşəbbüskar kimi çıxış edir. Ən əsası, deməliyəm ki, Türkiyə və Azərbaycan münasibətlərinin Şuşa Bəyannaməsi ilə müttəfiqlik zirvəsinə ucal-

ması bu forumun ruhunda özünü göstərdi. Yeni birliymizi növbəti dəfə nümayiş etdirdik. Eyni zamanda Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyindəki əvəzolunmaz rolu və Orta dəhlizin strateji əhəmiyyəti barədə verilən mesajlar ölkəmizin mühüm tərəfdaş olduğunu bir daha təsdiqlədi".

Deputat Tənzilə Rüstəmخانlının sözlərinə görə, mövcud geosiyasi gərginliklər, dəyişən güc balans, qlobal ticarət problemləri fonunda həll yolları tapmaq üçün Azərbaycanın təcrübəsi zəruri nümunədir. Onun fikrincə, bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin Forumda iştirakı həm Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin yüksək səviyyəsinə, həm də Azərbaycanın beynəlxalq arenada artan rolunu əks etdirir.

T.Rüstəmخانlı hesab edir ki, belə bir platformada Azərbaycanın aktiv iştirakı ölkənin diplomatik manevr imkanlarının genişliyi və beynəlxalq proseslərə təsir gücünü nümayiş etdirir: "Bu, eyni zamanda Azərbaycanın təkə regionda deyil, daha geniş coğrafiyada söz sahibi olan aktora çevrildiyini təsdiqləyir. Təəssüf ki, dünyaya nizamı parçalanmaqda davam edir. Bu parçalanmanın və birqütblü dünyanın formalaşmasının qarşısını ancaq dialoq və diplomatiya yolu ilə almaq mümkün-

dür. Burada təkə döyüş meydanındakı müharibələr deyil, həm də ticari iqtisadi müharibələr də əsas dünya ictimaiyyətini narahat edən mənbəyə çevrilməkdədir".

Deputat Arzu Nağıyevə görə, Antalya Diplomatik Forumu beynəlxalq təhlükəsizlik arxitekturasının gələcək istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından xüsusi önəm daşıyır: "Burada müzakirə edilən məsələlər - terrorizmə qarşı mübarizə, radikallaşmanın qarşısının alınması, transmilli cinayətkarlıq, kibertəhlükəsizlik və hibrid təhdidlər - müasir dövrün əsas çağırışları sırasında. Azərbaycanın bu sahələrdə həyata keçirdiyi siyasət və əldə etdiyi təcrübə forum çərçivəsində yüksək qiymətləndirilir".

Onun fikrincə, Cənubi Qafqaz regionunda yaranmış yeni geosiyasi realiaqlar beynəlxalq müzakirə platformalarında daha geniş təqdim olunmalıdır. Deputat hesab edir ki, Azərbaycanın təşəbbüsü ilə reallaşdırılan beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri, o cümlədən Orta dəhliz layihəsi Avropa ilə Asiya arasında etibarlı və səmərəli bağlantının təmin edilməsinə xidmət edir: "Bu layihələr regionun iqtisadi potensialını artırmaqla yanaşı, ölkəmizin tranzit mərkəzi kimi mövqeyini daha da gücləndirir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Məşavət"

Türkiyə Asiya ilə Avropa arasında quru ticarət marşrutu olan Orta dəhlizi inkişaf etdirməyi planlaşdırır və onu Hörmüz boğazı üzərindən keçən dəniz daşımalarına alternativ kimi görür. Bu barədə "Financial Times" yazıb.

Orta dəhliz layihəsi Çinlə Avropa arasında Qafqaz və Türkiyə üzərindən quru əlaqəsini nəzərdə tutur. Bu marşrutla yük daşımaları 40 gün çəkən dəniz yoluna nisbətən cəmi 12-15 gün davam edə bilər. Daşıma potensialının isə illik 5 milyon tondan 20 milyon tona qədər artacağı gözlənilir. Bununla belə, layihə Xəzər dənizi üzərindən logistika çətinlikləri, dəmir yolu standartlarının fərqliliyi və digər problemlərlə üzləşir. Ekspertlər qeyd edirlər ki, TRİPP layihəsinin həyata keçirilməsi ABŞ-nin siyasi dəstəyi və investisiyalarından asılıdır. Dünya Bankının qiymətləndirməsinə görə, bu dəhlizin açılması 2027-ci ilə qədər global ticarətin illik həcmi 50-100 milyard dollar artırma bilər.

Bu layihə geoiqtisadi baxımdan real və perspektivlidir, lakin siyasi baxımdan hələ də qeyri-müəyyəndir. Orta dəhliz Avrasiya ticarətində yeni balans yarada bilər, amma Zəngəzur xətti üzrə razılaşmalar və ABŞ-nin real iştirakı olmadan onun tam gücü ilə işləməsi çətin görünür.

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə şərhçi Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizindən keçən Orta yolun dünya ticarətində gələcək rolu kifayət qədər böyük və əhəmiyyətli olacaq: "Orta yol nədən maraqlıdır? Nədən Çin də, Avropa ittifaqı da bu yolun tezliklə işə düşməsinə istəyir? Yolu maraqlı edən onun iqtisadi cəhətdən sərfəli olmasıdır. Bu gün Çindən Avropaya yüklərin 90,0%-ə qədəri su yolu ilə daşınır. Bu yol fiziki olaraq quru yoldan dəfələrlə uzun, zaman baxımından isə 3 və bəzən 4 dəfə çox vaxt tələb edir".

Keçmiş nazirin sözlərinə görə, Şərqi Çin li-manlarından Avropaya qədər su yolu təxminən 22 min kilometrə qədərdir: "Yüklər Afrikanın başına fırlanmaqla daşındıqda isə yol 26 min kilometrə qədər uzanır (Husilərin Qırmızı dənizin girişindəki Bab-Əl-Məndəb boğazında təxribatlar törətmələri səbəbindən). Orta yolla isə bu məsafə Gürcüstan üzərindən 8 min kilometr, Zəngəzur dəhlizi üzərindən 7 min kilometrdir. Məsafə və zaman baxımından su və quru yolları arasındakı fərq ortadadır. Əgər investorun hazır məhsulu Çindən Avropa

Hörmüzə alternativ yol Azərbaycandan keçir

Dünya Bankının qiymətləndirməsinə görə, Orta dəhlizin açılması global ticarətin illik həcmi 50-100 milyard dollar artırma bilər

bazarına su yolu ilə müqayisədə quru yolla 3 və bəzi hallarda hətta 4 dəfəyə qədər tez çatırsa, o halda onun əldə etdiyi mənfəət təxminən 2 dəfəyə qədər artıq ola bilər. İndi təsəvvür edin - 2025-ci ildə Çindən Avropaya 560 milyard dollar həcmində mal ixrac olunub ki, bunun da təxminən 8,0%-ə qədəri quru yolla, 1,0%-ə qədəri hava yolu ilə daşınıb. Yerdə qalan 91,0% və ya 500 milyard dollardan çox mal isə su yolu ilə daşınıb. Su yolu ilə daşımalar quru yolla daşımalarından 2 dəfəyə qədər ucuz olsa da, quru yolla daşımaların su yolu ilə daşımalarından zaman baxımından bəzən 4 dəfəyə qədər qısa olması onu su yolu ilə daşımalarından ən azından 2 dəfəyə qədər sərfəli edir".

F.Yusifov dedi ki, ABŞ və İran arasında gedən müharibə dünya iqtisadiyyatını və ümumdünya ticarətini iflic hala salmaqda davam edir: "Bu müharibənin nə vaxt bitəcəyi bilinmir. O səbəbdən region ölkələri ticarət üçün alternativ yollar üzərində ciddi düşünməyə başlayıblar. Fars körfəzi ölkələri nefti, qazı satmağın alternativ yollarının axtarışındadır. Hörmüz boğazı yalnız neftin və sıxılmış qazın keçdiyi bir yol deyil. Körfəz ölkələrinin neftdən və qazdan dolayı xarici ticarət dövriyyəsinin 90%-ə qədəri Hörmüz boğazı vasitəsilə həyata keçirilir. Və bu boğaz bu gün bağlıdır. Onun nə vaxt normal işləyəcəyi isə bilinmir. Deməli, alternativ yollar ta-

pılmalıdır. Bu sırada Azərbaycan üzərindən keçən Zəngəzur dəhlizinin əhəmiyyəti daha da artır. Regionda yaranmış mövcud durum çox da uzaq olmayan perspektivdə Azərbaycanı bu gün bizim təsəvvür etdiyimizdən dəfələrlə böyük bir nəqliyyat hubına çevirə bilər".

Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov qeyd etdi ki, dünya ticarətinin ənənəvi arteriyaları artıq global gərginliklərin təzyiqinə tab gətirmir: "Bu gün Hörmüz boğazı və ya Süveyş kanalı ətrafında yaranan istənilən risk global tədarük zəncirində "infarkt" effekti yaradırsa, dünya iqtisadiyyatı özünə yeni və daha təhlükəsiz "nəfəslik" axtarmaq məcburiyyətindədir. Məhz bu məqamda Azərbaycanın strateji məmarı olduğu Orta dəhliz sadəcə bir alternativ deyil, həm də qaçılmaz zərurət kimi ön plana çıxır.

Lakin bu layihənin əhəmiyyəti təkcə quru yollarla məhdudlaşmır; o, həm də Xəzər dənizinin iqtisadi ekosisteminin yenidən canlandırır. Orta dəhliz Çindən gələn yüklərin Qazaxıstan və Türkmənistan limanları vasitəsilə Bakıya, buradan isə qatarla Avropaya ötürülməsini nəzərdə tutan çoxşaxəli bir mexanizmdir. Bu mexanizmin tam gücü ilə çalışması üçün Azərbaycan öz infrastrukturunu - həm Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanını, həm də dəmir yollarını ən müasir standartlara uyğunlaşdırıb. Dünya Bankının

2027-ci ilə qədər global ticarət həcmi 50-100 milyard dollar artacağı ilə bağlı proqnozu layihənin iqtisadi cazibəsini göstərsə də, TRİPP layihəsi kimi təşəbbüslərin gələcəyi həm də Qərbin, xüsusilə ABŞ-nin bu prosese verəcəyi real siyasi və maliyyə dəstəyindən asılıdır".

Parlamentari onu da diqqətə çatdırdı ki, burada məsələnin digər tərəfi təhlükəsizlikdir: "Hörmüz və digər dəniz keçidləri hərbi münaqişələrin və sanksiyaların kölgəsində qaldığı halda, Azərbaycanın təklif etdiyi marşrut siyasi baxımdan daha stabil və proqnozlaşdırıla bilər. Bu, həm də region ölkələri arasında yeni bir həmrəylik formatı yaradır. Zəngəzur xətti üzrə əldə olunaçaq razılaşmalar bu layihəni tamamlayan sonuncu və ən vacib "pazl" parçasıdır. Bu xəttin açılması Ermənistanı da iqtisadi təcriddən çıxara biləcək bir fürsət olsa da, əsas hədəf Türk dünyasını bir-birinə bağlayan və Avrasiya ticarətində yeni balans formalaşdırma kəsintisiz quru yolunun inşasıdır.

Görünən odur ki, global güclərin maraqlarının kəsişdiyi bu müəkkəb geoiqtisadi tənlilikdə Azərbaycanın təklif etdiyi marşrut artıq bir seçim yox, dünya ticarətinin gələcək taleyini müəyyən edən əsas amildir. Azərbaycan bu strateji gedişi ilə həm öz suverenliyini gücləndirir, həm də Şərqlə Qərb arasında körpü olduğunu bütün dünyaya sübut edir".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Paris Ankaraya qarşı

Aralıq dənizi və Şimali Afrikada təsir uğrunda mübarizə

Son aylarda Fransa Türkiyə əleyhinə ritorikası və Yunanıstan və Kiprə praktik dəstəyini əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Paris sadəcə həmrəylik ifadə etmir - onlara fəal şəkildə silah satır, birgə təlimlər keçirir və Şərqi Aralıq dənizində "Türkiyə təhdidi" anlayışını diplomatik şəkildə təbliğ edir.

Makron açıq şəkildə Ərdoğanın siyasətini "neo-osmanlı" və "aqressiv" adlandırır. Fransa Yunanıstan və Kipri Türkiyənin ambisiyalarını cilovlamaq üçün əlverişli vasitələr kimi görür. Məhz buna görə də Paris Afrikanı müasir "Rafale" qırıcı təyyarələri, "Belharra" frigateləri və korvetlərlə aktiv şəkildə silahlandırır və Fransanın aparıcı rol oynadığı "Avropa müdafiəsi" yaratmaq ideyasını təbliğ edir.

Niyə bu indi baş verir? Bir neçə vacib amil bir araya gəlib. Birincisi, İsrailin əhəmiyyətli dərəcədə zəifləməsi. İran və "Hizbullah"la qəddar müharibədən sonra İsrail regionda hərbi potensialının və siyasi təsirinin əhəmiyyətli bir hissəsini itirib. 2018-ci ildən 2023-cü ilə qədər fəal şəkildə inkişaf edən üçtərəfli Yunanıstan-İsrail-Kipr ittifaqının gücü kəskin şəkildə azalıb. Fransa Şərqi Aralıq dənizində əsas anti-Türkiyə oyunçusu kimi boş qalan mövqeyi tutmaq qərarına gəlib.

İkincisi, ABŞ-nin Suriyadan qismən çıxarılmasıdır. Amerikalılar ölkədəki hərbi mövcudluğunu azaldaraq bəzi bazaları tərk etdilər. Bu, Türkiyə üçün əhəmiyyətli bir üstünlük idi: kürd faktorunu zəiflətdi və Ankaranın Suriyanın şimalında daha sərbəst fəaliyyət göstərməsinə imkan verdi. Fransa üçün bu, Vaşinqtonun tədricən bölgədən çəkildiyinə və Parislə təmsil olunan Avropanın yaranan boşluğu doldurmalı olduğuna dair açıq bir signal idi.

Üçüncüsü, Türkiyənin özünün artan fəaliyyətidir. Ankara Şərqi Aralıq dənizi qaz yataqlarında Yunan və Kipr maraqlarına təzyiq artırır və Suriyadakı kürdlərə qarşı hərbi əməliyyatlarını davam etdirir. Bu, Fransaya özünü "Avropa dəyərləri"nin və "beynəlxalq hüququn" müdafiəçisi kimi təqdim etmək üçün əlverişli bəhanə verir.

Amerikalıların Suriyadan çəkilməsi Türkiyə üçün strateji uğur olub. Bu, kürd milisələrinə qarşı sərbəstlik qazandırır, Suriyanın şimalındakı təsir zonasını genişləndirmək imkanı qazanır və cənub sərhədində Amerika hərbi mövcudluğunu zəiflədir. Ankara bunu ABŞ-nin artıq bölgədə Türkiyə ilə sərt qarşıdurma hazırladığını təsdiqi kimi görür.

Son vaxtlara qədər Yunanıstan, İsrail və Kipr Şərqi Orta Asiya formatı çərçivəsində hərbi və enerji əməkdaşlığını fəal şəkildə inkişaf etdirirdilər. Lakin İsrailin İranla müharibə nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə zəifləməsindən sonra bu layihə ciddi şəkildə sarsıldı. İsrail hazırda gücünü bərpa etməyə diqqət yetirir və Aralıq dənizində Türkiyəyə qarşı əsas əks-təsir gücü kimi xidmət etməyə hazır olma ehtimalı azdır. Güclü İsrail olmadan Türkiyəyə qarşı Yunan-Kipr ittifaqı potensialının böyük hissəsini itirir. Fransa bu rolu yerinə yetirməyə çalışır, lakin İsrailin bir vaxtlar sahib olduğu hərbi və texnoloji gücdən məhrumdur.

Bundan əlavə, Fransa sırf iqtisadi maraqları da güdür. Paris Türkiyə və İsrail şirkətlərini sıxışdırmağa çalışaraq, Şərqi Aralıq dənizindəki enerji layihələrində şirkətlərini fəal şəkildə təşviq edir. Yunanıstan və Kiprə silah satışı Fransa hərbi-sənaye kompleksi üçün də əhəmiyyətli mənfəət gətirir və Fransanın Avropada aparıcı silah təchizatçılarından biri kimi mövqeyini gücləndirir.

□ **"Yeni Müsavat"**

Miqrantlara qarşı təzyiq artır

ABŞ-nin Pensilvaniya ştatında İmmiqrasiya və Gömrük Mühafizəsi (ICE) əməkdaşları Orta Asiyadan olan 13 miqrantı saxlayıb.

Hadisə Armstrong qraflığında, Kittanningdəki "PennDOT" sürücülük vəsiqəsi mərkəzində baş verib. ABŞ Daxili Təhlükəsizlik Departamentinin məlumatına görə, hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları yerli sakinlərin müəssisənin qarşısında böyük bir izdiham olması barədə məlumatına reaksiya veriblər.

Polis gəldikdən sonra həbslər başlayıb. Saxlanılanlar arasında Özbəkistan, Qırğızıstan və Türkmənistan vətəndaşları da olub. Onların hamısının ABŞ-də qalmaq icazəsi olmadığı aşkarlanıb.

Miqrantlardan birinin həbsə müqavimət göstərdiyi və hüquq-mühafizə orqanı əməkdaşına hücum etdiyi bildirilir.

ABŞ hakimiyyəti bu işlə bağlı araşdırmalarını davam etdirir.

Qeyd edək ki, Donald Trampın ikinci müddətə ABŞ prezidenti seçilməsindən sonra ABŞ-də qanunsuz miqrantlara qarşı sərt kampaniya başlanıb. Onları aşkarlayır, təqib edir, düşərgələrə toplayır, daha sonra ya üçüncü ölkəyə, ya da birbaşa öz vətənlərinə deportasiya edirlər.

Ötən ilin sonunda və bu ilin əvvəlində ABŞ-dən 60-dan çox Özbəkistan vətəndaşı deportasiya edilib. Ölkədən çıxarılanlar arasında tək-tək Azərbaycan vətəndaşlarına da rast gəlinir.

ABŞ-də yaşayan həmvətənimiz, diaspor fəali və siyasi şərhçi Zaur Bayramlının verdiyi məlumata görə, ölkəmizdən gedərək ABŞ-yə sığınan həmvətənlərimizin çoxu işlərini etibarlı tutub, qanunauyğun davranıblar. "Ancaq bu, o demək deyil ki, Meksikadan qaçaq yolla keçən və ABŞ-də qanunsuz yaşayan həmvətənlərimiz yoxdur. Belə şəxslər az-az olsa da, ola bilər, sadəcə, Orta Asiyadan olan qanunsuz miqrantlar daha çoxdur, ona görə də onların saxlanması və deportasiyası barədə xəbərlər də müntəzəm yayılır", - həmvətənimiz deyib.

Almaniya artıq Avropa İttifaqı (AI) daxilində sığınacaq axtaran miqrantlar üçün əsas istiqamət yeri deyil. "Welt" qəzeti bu barədə Avropa Komissiyasının (AK) qapalı hesabatına istinadən məlumat verib.

Nəşr qeyd edib ki, 2026-cı ilin birinci rübündə Almaniya sığınacaq müraciətlərinin sayı əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə təxminən dördü bir dəfə (23%) azalıb. Nəticədə, 2015-ci ildən bəri ilk dəfə olaraq Almaniya bu cür müraciətlərin sayına görə Avropa reytingində dördüncü yerə düşərək, uzun müddətdir liderliyi ni itirib.

Birinci rübə Almaniya 28 922 yeni müraciət qeydə alınıb. Fransa 34 643 müraciətlə lider olub, ardınca İspaniya (32 630) və İtaliya (32 602) gəlir. Macarıstan (26) və Slovakiya (35) sonuncu yerdədir. Bu arada, minimal rəqəmlərə baxmayaraq, Macarıstan ötən il müqayisədə müraciətlərdə 18% artım olduğunu bildirib.

Sənəddə Almaniya üçün bu statistikanın azalması Suriya və Ukraynadan gələn müraciətlərin sayının azalması ilə əlaqələndirilir.

□ "Yeni Müsavat"

Rusiya Azərbaycan dilinin öyrənilməsinin genişləndirilməsi ilə bağlı səsləndirilən fikirlər ilk baxışda humanitar əməkdaşlığın inkişafı kimi görünə bilər. Lakin Aleksey Overçuk tərəfindən verilən bu mesaj əslində daha dərin siyasi və strateji məzmun daşıyır. Moskvanın bu istiqamətdə təşəbbüs göstərməsi təsadüfi deyil və regionda dəyişən geosiyasi balansın tərkib hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Rusiyanın "Azərbaycan dilini öyrənək" mesajı

Siyasi təhlilçi bunun təhsil vasitəsilə siyasi elitaların tədricən yaxınlaşdırılması strategiyası olduğunu düşünür

Məsələnin əsas praktiki tərəfi ali təhsil sistemindən başlayır. Xüsusilə Sankt-Peterburq Dövlət Universiteti kimi nüfuzlu akademik mərkəzlərin iştirakı ilə Azərbaycan dili üzrə proqramların genişləndirilməsi planlaşdırılır. Bu, sadəcə, dil öyrənilməsi ilə məhdudlaşmır. Eyni zamanda Azərbaycan haqqında elmi, siyasi və iqtisadi biliklərin sistemli şəkildə formalaşdırılmasına xidmət edir. Birgə universitet ideyası isə bu prosesin daha institusional mərhələyə keçəcəyindən xəbər verir. Belə bir modeldə həm Azərbaycan, həm də Rusiya təhsil sistemləri inteqrasiya edilərək ortaq akademik platforma yaradıla bilər.

Digər mühüm istiqamət Rusiyada yaşayan azərbaycanlı diasporudur. Bu faktor artıq hazır sosial baza rolunu oynayır və Azərbaycan dilinin məktəblərdə seçmə fənni kimi tədrisini mümkün edir. Xüsusilə azərbaycanlıların kompakt yaşadığı bölgələrdə bu təşəbbüs daha real görünür. Bu yanaşma bir tərəfdən milli kimliyin qorunmasına, digər tərəfdən isə Rusiyada çoxdilli mühitin inkişafına xidmət edir.

Nəticə etibarilə, Azərbaycan dilinin Rusiyada öyrədilməsi ideyası iki ölkə arasında münasibətlərin dərinləşməsi üçün yeni imkanlar yaradır. Əgər bu təşəbbüs real layihələrə çevrilərsə, bu, təkcə təhsil sahəsində deyil, həm də siyasi və iqtisadi münasibətlərdə yeni mərhələnin başlanğıcı ola bilər.

Milli Məclisin deputatı Bəhruz Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin normalaşma mərhələsinə qədəm qoyması yalnız iki ölkə arasında əlaqələrimiz müstəvisində şərh edilə bilər.

məz və bütövlükdə regionun təhlükəsizlik konfigurasiyasına yeni baxış və yeni töhfə hesab edilməlidir: "Bu mənada əlaqələrimizin daha da möhkəmlənməsində zəmin rolunu oynayacaq amillərin axtarılması çox vacibdir. Azərbaycan və Rusiya arasında 2 ərddən artıq davam etmiş mədəni, siyasi və humanitar bağ özlüyündə məhz bu amillərin təməlinə dayanan zəmin sayıla bilər və bu mənada Rusiya rəsmilərinin son vaxtlar bu ölkədə Azərbaycan dilinin inkişafı ilə bağlı tədbirlərdən danışması əslində Bakı və Moskva münasibətlərinin yeni mərhələsinə mühüm və zəruri jest hesab edilə bilər. Əslində təhlil etdikdə Rusiya baş nazirinin müavini cənab Overçukun dilindən səslənən tezislərin yalnız münasibətlərin inkişafı naminə yaradılan süni gündəm olmadığını görmək mümkündür, çünki Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların sayının kifayət qədər çox olması, o cümlədən Azərbaycanın Rusiya üçün çox həssas bir bölgə olan Cənubi Qafqazda rolunun və imkanlarının müstəsna dərəcədə artması fonunda əslində Azərbaycan dilinin öyrənilməsi və tədrisi Rusiyanın xarici siyasət kursunun və yumşaq güc siyasətinin vacib elementlərindən birinə çevirməsi çox normaldır. Digər tərəfdən, Azərbaycan Respublikası postsovet dövlətləri arasında rus dilinə ən sağlam və ən pragmatik münasibət sergiləyən və bu istiqamətdə dövlət siyasətini reallıqlar üzərində quran çox azsaylı subyektlərdən biridir. Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin istənilən dövrdə, o cümlədən gərginlik çağlarında belə Azərbaycanda rus dilinin tədrisi hər hansı formada

axsamayıb, yaxud bu dilin mövqeyi süni surətdə sıxışdırılmayıb və cari reallıq dəfələrlə Rusiya rəsmiləri tərəfindən də ən yüksək səviyyədə minnətdarlıqla ifadə olunub. Hazırda isə Rusiyanın analoji addımlara start verməsi, Azərbaycan dilinin öyrənilməsi və tədrisi istiqamətində tədbirlərin zərurətindən danışması istər bu balansın qorunması, istərsə də Bakı-Moskva münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması üçün önəmli gediş sayıla bilər".

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, bu məsələyə sadəcə dil tədrisi və ya humanitar jest kimi yanaşmaq olmaz: "Aleksey Overçukun mesajlarını diqqətlə oxuduqda aydın olur ki, Moskva artıq klassik üsullarla deyil, daha zərif və uzunmüddətli "yumşaq güc" alətləri ilə hərəkət edir. Sankt-Peterburq Dövlət Universiteti kimi fundamental mərkəzlərin prosesə cəlb olunması heç də təsadüfi deyil. Məqsəd yalnız Azərbaycan dili üzrə mütəxəssis hazırlamaq deyil. Əsas hədəf gələcəkdə region üzrə qərar qəbul edə biləcək beyin mərkəzləri üçün baza formalaşdırmaqdır. Birgə universitet ideyası isə təhsil sistemlərini yaxınlaşdırır və ortaq intellektual məkan yaradır. Bu, təhsil vasitəsilə siyasi elitaların tədricən yaxınlaşdırılması strategiyasıdır. Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, Rusiyadakı Azərbaycan diasporu artıq sadəcə iqtisadi faktor deyil, ciddi sosial-siyasi resursdur. Azərbaycan dilinin məktəblərdə seçmə fənni kimi tədrisi bu resursu daha da gücləndirir".

Ekspert dedi ki, Bakı ilə Moskva arasında birbaşa ictimai körpü formalaşdırılır: "Rusiya bununla həm də

multikultural imicini möhkəmləndirir və daxili sabitlik üçün əlavə legitimlik qazanır. Burada qarşılıqlı maraqlara əsaslanan açıq bir razılaşma görünür. Moskva Azərbaycan dilinə öz ərazisində imkan yaradır. Əvəzində Azərbaycanda rusdilli mühitin qorunmasını gözləyir. Bu, klassik "dil balans" siyasətidir. Rusiya anlayır ki, Qərbin təhsil proqramları regionda genişlənir. Ona görə də mövqeyini dil və təhsil üzərindən qorumağa çalışır. Fikrimcə, bu proses təkcə mədəni əməkdaşlıq deyil, strateji yerləşmədir. Rusiya hərbi təsirinin zəiflədiyi məkanlarda humanitar təsiri dərinləşdirir. Təhsil isə bunun ən təhlükəsiz və davamlı alətidir. Bu modeldə bir dəfə qurulan akademik və intellektual əlaqələr onilliklərə təsir göstərir. Cənubi Qafqazda rəqabət artıq açıqdır. Türkiyə, Qərb və Rusiya paralel şəkildə təsir uğrunda mübarizə aparır. Bu şəraitdə dil siyasəti sadəcə mədəni məsələ deyil, strateji alətdir. Əgər Rusiya Azərbaycan dilinə investisiya edirsə, bu, münasibətləri qisməddətli deyil, uzunmüddətli çərçivədə qurmaq niyyətindən xəbər verir. Azərbaycan üçün burada əsas risk və imkan eyni nöqtədə birləşir. Əgər proses düzgün idarə olunmasa, bu, birtərəfli təsir mexanizminə çevrilə bilər. Amma ağıllı siyasət yürüdülsə, bu platforma real qarşılıqlı fayda modelinə çevrilə bilər. İlk baxışdan bu bizim üçün mədəni təşəbbüs kimi görünür, amma mahiyyət etibarilə geosiyasi gedişdir. Bakı emosiyalarla yox, strateji hesablamalarla hərəkət etməlidir. Burada qazanan tərəf yalnız qaydaları özü müəyyən edən tərəf olacaqdır".

□ **Cavansir ABBASLI,** "Yeni Müsavat"

Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Tailand Krallığının paytaxtı Banqkok şəhərinə işgüzar səfəri çərçivəsində BMT-nin Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyasının 82-ci sessiyasına (UNESCAP) sədr seçilib.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin məlumatında bildirilir ki, ölkəmizin növbəti bir il ərazində UNESCAP-a sədrlik etməsi nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, "Heç kəsi geridə qoymamaq: Asiya və Sakit okean regionunda bütün yaşlar üçün cəmiyyətin irəliləməsi" mövzusunda həsr olunmuş sessiyanın açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sessiya iştirakçılarına ünvanlanmış müraciəti nazir Ceyhun Bayramov tərəfindən səsləndirilib.

Prezidentin müraciətində global miqyasda artan geosiyasi gərginliklərin beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün yaratdığı çağırışlar qeyd olunub, dövlətlərin suverenliyi və ərazi bütövlüyü prinsiplərinin əhəmiyyəti bir daha vurğulanıb. Müraciətdə Azərbaycanın suverenliyini tam bərpa etməsi, Ermənistanla normallaşma prosesində əldə olunan irəliləyişlər, Böyük Qayıdış proqramı, mina təhlükəsinin yaratdığı təhdidlər, dayanıqlı inkişaf göstəriciləri, Orta dəhlizin artan rolu və ölkənin enerji təhlükəsizliyi ilə regional bağlantaşıya töhfəsi önə çəkilib.

Müraciətdə Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlar və platformalarda artan fəallığı diqqətə çatdırılıb. Türk Dövlətləri Təşkilatına, AQEM-ə sədrlik, COP29-un uğurla təşkili və tarixi nəticələri, D-8 üzvlüyümüz, qarşıdan gələn Ümumdünya Şəhərsalma Forumu və digər təşəbbüslər vurğulanıb.

Azərbaycanın sədr seçildiyi UNESCAP haqda nə bilirik?

Təşkilat 53 üzv dövləti və 9 assosiativ üzvü birləşdirir, region ölkələri ilə yanaşı, Fransa, Niderland, Böyük Britaniya və ABŞ də təşkilatın üzvüdür

nıb.

Daha sonra Ceyhun Bayramov sessiyanın sədri qismində çıxış edərək Azərbaycanın inklüziv inkişaf, rəqəmsal transformasiya, yaşıl enerji, regional əlaqəlilik və çoxtərəfli əməkdaşlıq sahələrində prioritetlərini təqdim edib.

Çıxışda vurğulanıb ki, sürətlə dəyişən global şəraitdə inklüzivlik əsas istiqamət olaraq qalmalıdır. Bu yanaşmanın "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli

Prioritetlər" çərçivəsində həyata keçirildiyi və bilik əsaslı, rəqəbat qabiliyyətli iqtisadiyyatın formalaşdırılmasını hədəflədiyi diqqətə çatdırılıb. Rəqəmsal texnologiyalar, onlayn dövlət xidmətləri və süni intellekt təbiiqləri idarəetmənin səmərəliliyini artırdığı qeyd edilib.

Çıxışda bərpa olunan enerji mənbələrinin həm iqlim, həm də iqtisadi dayanıqlılıq baxımından əhəmiyyəti vurğulanıb. Bakıda keçirilmiş

COP29 çərçivəsində əldə edilmiş tarixi razılaşmalar, o cümlədən ildə ən azı 300 milyard ABŞ dolları həcmində iqlim maliyyəsinin səfərbər olunması öhdəliyi xatırlanıb. Bu öhdəliklərin praktiki layihələrə çevrilməsinin vacibliyi qeyd olunub. Nəqliyyat, ticarət və logistika əlaqələri inklüziv inkişafın mühüm vasitəsi kimi qiymətləndirilib. Azərbaycanın Avropa və Asiyanın kəsişməsində yerləşən strateji mövqeyi vurğulanaraq Orta

dəhlizin regional əməkdaşlıq və dayanıqlılıqda roluna diqqət çəkilib. Çıxışda bölgəmizdə sülh quruculuğu səylərinin, Cənub-Cənub əməkdaşlığı çoxtərəfli diplomatiyanın önəmi qeyd olunub.

Sessiya çərçivəsində ümumi müzakirələr zamanı həmçinin xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev çıxış edib. Çıxış zamanı regionda inklüziv və dayanıqlı inkişafın gücləndirilməsi və bütün təbəqələrin inkişaf prosesinə cəlb olunmasının əhəmiyyəti vurğulanıb.

BMT-nin Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyasına sədrliyin Azərbaycana həvalə olunması ölkəmizə göstərilən yüksək etimadın, Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə artan nüfuzunun və global və regional proseslərdə fəal iştirakının bariz təzahürüdür.

UNESCAP Asiya və Sakit okean regionunda iqtisadi və sosial əməkdaşlığı təşviq edən BMT-nin əsas regional platformalarından biri olmaqla, dayanıqlı inkişaf, inklüziv artım və sosial rifah məsələləri

üzrə dialoq üçün mühüm rol oynayır. BMT-nin İqtisadi və Sosial Şura tərkibində fəaliyyət göstərən beş regional komissiyadan biridir. Qərargahı Banqkok şəhərində yerləşir.

Komissiya 1947-ci ildə (ilk adı Asiya və Uzaq Şərq üzrə İqtisadi Komissiya) üzv ölkələr arasında iqtisadi əməkdaşlığı təşviq etmək məqsədilə yaradılıb. 1974-cü ildə indiki adını alıb.

UNESCAP 53 üzv dövləti və 9 assosiativ üzvü birləşdirir və İqtisadi və Sosial Şura hesabab verir. Region ölkələri ilə yanaşı, Fransa, Niderland, Böyük Britaniya və ABŞ də təşkilatın üzvüdür. 2018-ci ildən təşkilata Armida Salsiah Alisjahbana rəhbərlik edir.

UNESCAP əhatə etdiyi ərazi və əhali baxımından BMT-nin ən böyük regional komissiyası hesab olunur.

Təşkilatın əsas məqsədi globalizasiya proseslərinin idarə olunmasına dəstək verməkdir. Bu çərçivədə onun fəaliyyət istiqamətlərinə ekoloji dayanıqlı inkişaf, ticarət, iqtisadi inteqrasiya və insan hüquqları daxildir.

□ "Yeni Müsavat"

Paşinyana 50 milyon avroluq "cəza" Seçkiöncəsi Avropa İttifaqı bunu nə üçün etdi?

"Avropa İttifaqı Ermənistan parlament seçkiləri ərəfəsində bu ölkəyə ayrılması nəzərdə tutulan 50 milyon avro maliyyə yardımını təxirə salıb".

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "Armenia Today" nəşri yazır. Bildirilir ki, bu vəsait "hibrid təhdidlər və dezinformasiya ilə mübarizə" məqsədi daşıyırdı.

İddia olunur ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan xarici işlər naziri Ararat Mirzoyana təcili Brüsseldə Kaya Kallasla bu məsələ ilə bağlı gerçəyi dəqiqləşdirməyi tapşırıb.

Nəşrin iddiasına görə, Kallas bildirib ki, yardımın ayrılması təxirə salınır, çünki Al öhdəliklərinin icrasında prioritet Ukraynaya verilib. Brüssel isə əlavə edib ki, "bu məsələnin həlli üçün bütün səylər göstəriləcək".

Məlumatla görə, Paşinyan bu cavabdan narazı qalıb. Mənbə onun belə dediyini iddia edir: "Hazırda bu pullar bizə Ukraynadan daha çox lazımdır. Bu 50 milyon avro Ukraynadakı vəziyyəti dəyişməyəcək, amma bizə çox lazımdır".

dır".

Aprelin 15-də Paşinyan Avropa İttifaqı ilə yaxınlaşma kursunu davam etdirmək niyyətində olduğunu bəyan edib və mövcud münasibətlərin səviyyəsini "misilsiz" adlandırıb. Daha əvvəl - martın 19-da Al parlament seçkiləri dövründə hibrid təhdidlərin qarşısını almaq üçün Ermənistan maliyyə ayracağını və risklərin monitorinq üçün ekspert qrupu göndərməyi planlaşdırdığını

açıqlamışdı.

Paşinyan administrasiyasının Avropa inteqrasiyası xəttini aktivləşdirməsi fonunda belə gecikmələr Ermənistan daxilində ciddi suallar doğura bilər: Avropa İttifaqı bu ölkəni real təhlükəsizlik və maliyyə tərəfdaşı kimi görür, yoxsa daha çox siyasi təsir zonası kimi?

Digər tərəfdən, Al-nin mövqeyi də tam başa düşüləndir. Ukrayna müharibəsi fo-

nunda Brüssel həm maliyyə, həm siyasi, həm də təhlükəsizlik resurslarını məhdudlaşdırılmış şəkildə bölüşdürməyə məcburdur. Bu isə avtomatik olaraq "ikinci xətt" ölkələr üçün qeyri-sabit dəstək mexanizmi yaradır.

Yardımanın məhz seçkilər ərəfəsində nəzərdə tutulması və sonra təxirə salınması yaxınlaşan kritik parlament seçkiləri ərəfəsində Nikol Paşinyan hakimiyyətinə ciddi

zərbədir, seçkilərdə ən mühüm təbliğatından məhrum olması və bəlkə də udzuması deməkdir. Amma Al-nin bu addımı heç də təsadüfi deyil. Al adətən belə hallarda maliyyəni siyasi şərtlərlə bağlayır, proseslərə dolayı təsir imkanlarını qoruyur və lazım gəldikdə təzyiq aləti kimi istifadə edir. Paşinyan Rusiyaya son səfərində Vladimir Putinlə görüşündə Ermənistanın Al ilə yaxınlaşması Moskvanın qırmızı xətti xəbərdarlığı edilib. Nikol Paşinyan Qərbə yaxınlaşmanı "misilsiz" adlandırsa da, real nəticələr hələ ki gecikən maliyyə, qeyri-müəyyən dəstək, və prioritetlərin başqa regionlara yönəlməsi ilə müşayiət olunur. Bu isə sadəcə nəticəyə gətirir, Al ilə yaxınlaşma siyasi bəyanatlarda sürətli görünür, amma praktik müstəvidə hələ də məhdud və şərti xarakter daşıyır.

Seçkilərə az vaxt qalmış Avropa İttifaqının bu addımı Paşinyana ciddi zərbədir? Nə üçün belə edildi?

Siyasi şərhçi Azər Həsərat "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Avropa İttifaqı Ermənistanı daha çox siyasi təsir zonası kimi görür: "Ermənistan parlament seçkiləri ərəfəsində bu ölkəyə ayrılması nəzərdə tutulan 50 milyon avro maliyyə yardımının təxirə salınması Ni-

kol Paşinyana təsir və təzyiq göstərmək üçündür. Avropada ən aktiv erməni diaspor qurumları Nikol Paşinyana qarşıdır. Bu aktiv diaspor qurumları Avropa İttifaqının siyasətinə müəyyən təsir edə bilərlər. Kaspar Karampanyanın başçılığı altında bir qurum var. Onlar bütün Avropa strukturları, Avropa dövlətləri ilə işləyirlər və təsir imkanları da həddən artıq çoxdur. Ədalət və Demokratiya Uğrunda Erməni Federasiyası adlı bu təşkilat çox şeyə təsir edə bilərlər. Çox güman ki, Paşinyanın hakimiyyəti altında olan Ermənistan seçkilərə az qalmış maliyyənin təxirə salınmasının da arxasında onların barmağı var. Bununla bərabər, bu addımın arxasında Avropadakı Rusiyaya bağlı qüvvələrin olması da ehtimal edilə bilər. Avropa əslinə qalanda bir tərəfdən Rusiyanın təsir dairəsindədir. İndinin özündə belə, Avropa İttifaqı Rusiyaya sanksiyalar tətbiq edir, amma yenə Avropa ölkələrində, Fransada, Almaniya Rusiya üçün işləyən siyasətlər az deyil. Ona görə də düşünürəm ki, Nikol Paşinyanı bir qədər çətin vəziyyətə salmaq üçün bir tərəfdən erməni diasporu, bir tərəfdən Rusiyaya yaxın qüvvələr bu addımın atılmasına nail olublar".

□ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

Cənubi Qafqazda formalaşan yeni geosiyasi reallıqların Tehran rejimi tərəfindən qəbul edilmədiyi gerçək idi. Zəngəzur dəhlizini (TRİPP layihəsi - "Tramp yolu") özünün "qırmızı xətti" elan edən İranın indi başı öz problemlərinə qarışmış. Amma bəzi dairələr TRİPP layihəsi əleyhinə təbliğatı genişləndiriblər.

Erməni Milli Komitəsinin (ANCA) ötən həftə ABŞ Konqresində təşkil olunan "Cənubi Qafqazda ədalət-siz sülh" adlı tədbiri də buna sübutdur. ANCA TRİPP la-

"Tramp yolu"na qarşı təbliğat güclənir

Zəngəzur dəhlizini özünün "qırmızı xətti" elan edən İranın indi başı öz problemlərinə qarışmış, amma bəzi dairələr...

yihəsinin (şerti olaraq "Tramp yolu") əleyhinə çıxıb, "layihəni zəif düşünlmüş və uğur şansı çox aşağı olan təşəbbüs" kimi qiymətləndirib. "Layihə həyata keçirilsə belə, Ermənistan bundan heç bir fayda əldə etməyəcək, əksinə, sərhədləri və suverenliyi zəifləyəcək, ölkə özünü müdafiə etmək imkanlarını itirəcək", - deyə bildirilib. Qeyd edək ki, ANCA Vaşinqtonda yerləşir və ABŞ-nin müxtəlif ştatlarında regional ofisləri var. ANCA-nı sadəcə diaspor təşkilatı kimi qiymətləndirmək kifayət deyil. Bu qurum ABŞ siyasi sistemində real təsir imkanlarına malik olan lobb gücüdür və Cənubi Qafqazla bağlı qərarların formalaşmasında müəyyən rol oynayır. Maraqlıdır ki, Rusiyanın "Nezavisimaya qazeta" nəşri də TRİPP layihəsi əleyhinə məqalə dərc edib. Qafqaz İnstitutunun tədqiqatçısı Qrant Mikaelyan nəşrə bildirib ki, "parlament seçkilərinə qədər TRİPP layihəsi haqqında danışmaq mənasızdır, əgər hakimiyyət dəyişərsə, dayandırılabilir". O, həmçinin Donald Trampın gələcəyi ilə bağlı qeyri-müəyyənliyə diqqət çəkib. Mikaelyan qeyd edib ki, müharibədən əvvəl də İran sərhədi yaxınlığında Amerika yolunun tikintisini istəmir. Politoloq Karen İqityan isə nəşrə deyib ki, Nikol

Paşinyan bu layihə vasitəsilə seçkilər ərəfəsində mövqelərini gücləndirməyə çalışır və etdiyi güzəştləri "sülh yolu" kimi təqdim edir. Ekspert hesab edir ki, ABŞ ilə İran arasında mümkün münaqişə fonunda belə bir layihənin həyata keçirilməsi çətin görünür. Hətta investor tapmaq belə problemli ola bilər.

Siyasi şərhçi Kamran Məmmədli "Yeni Müsavat"a deyib ki, şerti olaraq adlandırılan "Tramp yolu" ətrafında baş verənlər təsadüfi deyil: "Bu, regionda güc balansının dəyişməsinə qarşı müxtəlif mərkəzlərin koordinasiya reaksiyasıdır. Başqa sözlə, bu layihəyə qarşı çıxanlar sadəcə iqtisadi arqumentlər irəli sürürlər. Onlar yeni reallığın qarşısını almağa çalışırlar".

Siyasi şərhçi qeyd edib ki, ilk növbədə diqqət çəkən məqam odur ki, Vaşinqtonda fəaliyyət göstərən Erməni Milli Komitəsi (ANCA) məsələyə açıq şəkildə müdaxilə edir. Bu təşkilatın ABŞ Konqresində "ədalətsiz sülh" adı altında tədbir keçirməsi təsadüfi deyil. Burada əsas təzis sadədir: guya TRİPP layihəsi Ermənistanın suverenliyini zəiflədəcək. Halbuki bu arqumentlər daha çox siyasi manipulyasiya təsiri bağışlayır. Çünki real suverenlik izolyasiya ilə de-

yil, kommunikasiyaların açılması ilə möhkəmlənir: "ANCA-nın ritorikasında diqqət çəkən digər məqam isə qorxu üzərində qurulmuş narrativdir. "Ermənistan müdafiə qabiliyyətini itirəcək" kimi iddialar klassik lobb texnologiyalarının məhsuludur. Məqsəd ABŞ siyasi dairələrinə layihəyə qarşı skeptisizm yaratmaqdır. Bu isə o deməkdir ki, layihə müəyyən güc mərkəzləri tərəfindən real təhlükə kimi qəbul olunur - yeni onların maraqlarına ziddir. Digər maraqlı xətt isə Rusiyanın informasiya məkanında müşahidə olunur. "Nezavisimaya qazeta"da dərc olunan məqalə və orada səslənən fikirlər göstərir ki, Moskva da prosesləri diqqətlə izləyir və müəyyən məsafə saxlamağa çalışır. Qrant Mikaelyanın "seçkilərdən sonra layihə dayandırılabilir" fikri əslində Ermənistan daxilində siyasi qeyri-sabitliyə işarədir. Bu, eyni zamanda Rusiyanın ənənəvi təsir rıçaqlarının hələ də tam itirilmədiyini göstərmək cəhdidir. Karen İqityanın yanaşması isə daha çox daxili siyasi kontekstdən qaynaqlanır. Onun fikrincə, Nikol Paşinyan bu layihədən seçki aləti kimi istifadə edir. Bu arqument müəyyən qədər məntiqli görünərsə də, burada əsas məsələ gözden

qaçırılır: Paşinyanın bu layihəyə meyl etməsi təsadüfi deyil, o, regionda dəyişən reallıqları qəbul etməyə məcburdur. Əks halda, Ermənistan tam geosiyasi təcrid riski ilə üzləşə bilər".

Siyasi şərhçi İran faktorumun ayrıca təhlil tələb etdiyini də diqqətə çatdırıb: "Tehran uzun müddət Zəngəzur dəhlizini "qırmızı xətt" elan etmişdi. Lakin hazırda İranın daxili və xarici problemlərlə məşğul olması bu mövzuda aktivliyini azaldıb. Buna baxmayaraq, İranın strateji maraqları dəyişməyib. ABŞ ilə mümkün qarşıdurma fonunda regionda Amerika təsirinin artması Tehranın qəbul edə biləcəyi ssenari deyil. Bütün bu faktorları bir araya gətirdikdə ortaya belə bir mənzərə çıxır: TRİPP layihəsinə qarşı formalaşan təbliğat dalğası spontan deyil, çoxvektorlu və koordinasiyalıdır. ABŞ-dəki erməni lobbı strukturları, Rusiyanın ekspert çevrələri və İranın dolayı mövqeyi eyni nöqtədə, yeni layihənin qarşısını almaq məsələsində kəşifir. Amma bu layihə doğrudanmı "zəif düşünülmüş təşəbbüsdür"? Əksinə, regionun nəqliyyat xəritəsinə baxdıqda görünür ki, bu tip marşrutlar qaçılmazdır. Qlobal ticarət yollarının di-

Rəsul Quliyev Azərbaycana qayıdır?

Azərbaycan Milli Məclisinin sabiq sədri, hazırda Amerikada yaşayan Rəsul Quliyevin qızı Xanım Quliyeva bir müddət öncə 30 ildən sonra Bakıya gəldi. O, gəliş zamanı işğaldan azad olunmuş ərazilərə səfər etdi, yaxınlarının, doğmalarının məzarlarına baş çəkdi.

Eks-spiker Rəsul Quliyevin özünün Azərbaycana gəlməyi planlaşdırıb-planlaşdırmadığı isə maraq doğurur. Bir müddət əvvəl onun belə bir istəyinin olduğu barədə xəbər yayılmışdı.

Modern.az bununla əlaqədar olaraq, eks-spikerin fəxri sədri olduğu **Gələcək Azərbaycan Partiyasının rəhbəri Ağasif Şakiroğlu** ilə əlaqə saxlayıb.

Partiya sədri deyib ki, Rəsul Quliyevin heç vaxt ölkəyə qayıtmağı planlaşdırmayacaq demək olmaz: "Rəsul Quliyevlə demək olar ki, hər gün danışırıq. Rəsul bəyin hələ ki belə bir niyyəti, planı yoxdur. Ötən ilin oktyabr ayında onun ailə üzvləri Bakını, işğaldan azad olunmuş əraziləri ziyarət etdilər, Qarabağda görülən işlərlə tanış oldular. Eləcə də öz doğmalarının, yaxınlarının məzarlarını ziyarət etdilər. Azərbaycan vətəndaşı kimi onların aradır ölkəyə gəlib-getmələri konstitusional hüquqlarıdır. Bunun üçün hər hansı məhdudiyyət yoxdur".

O, partiyanın fəaliyyətinə Rəsul Quliyevin təsiri haqda da danışdı: "Təşkilatımız qurulandan Rəsul müəllim Gələcək Azərbaycan Partiyasının fəxri sədri və üzvü seçilib. Partiyanın qurulmasından bu yana onu özümə müəllim hesab edirəm. Təbii ki, zərurət olduğu halda məsləhət də alıram, o da istiqamət verir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının qurulmasında müstəsna rol olan, parlamentin ilk sədrilərindən olmuş şəxsdən təlimat və tövsiyələr almaq mənim üçün çox dəyərlidir. Çünki o, Azərbaycanı sevən, müstəqil Azərbaycanın qurulmasında, güclənməsində Ümumilli lider Heydər Əliyevin yanında olmuş şəxsdir. Rəsul müəllim Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü siyasəti dəstəkləyir, yüksək qiymətləndirir. 2023-cü ilin növbədənəkar qurultayında növbədənəkar seçkilərlə bağlı qərarımız vardı. Rəsul müəllimin qurultaya ünvanladığı müraciətlə Gələcək Azərbaycan Partiyasının da prezidentiyyə namizədi Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri İlham Əliyev olub. Biz qalib gəlmiş namizədimizin ətrafında sıx birləşmişik. Cənab Prezidentin daxili və xarici siyasətini sözün hər mənasında dəstəkləyirik. Rəsul müəllim isə istər regional, istərsə də dünya siyasətində, istərsə də ölkədaxili siyasətdə ölkə başçısı İlham Əliyevin apardığı qətiyyətli siyasəti birmənalı olaraq dəstəkləyir".

regionun gələcəyinə təsir etmək gücünə malikdir. Nəticə etibarilə, bu gün dəhlizin aktuallaşması fonunda Cənubi Qafqazda alternativ yolların açılması strategiyə zərurətə çevrilib. Bu mənada "Tramp yolu" ətrafında gedən mübahisələr əslində layihənin zəifliyindən yox, onun potensial gücündən xəbər verir. Əgər bir layihə eyni anda bir neçə geosiyasi aktorun narahat edirsə, deməli, o,

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Naxçıvanda "taxıl işi" böyüyür

Fuad Nəcəflinin Baş Prokurorluqda ifadə verməsi bu məsələ ətrafında qalmağalın miqyasını göstərir

Naxçıvan Muxtar Respublikasında strateji ehtiyatların "əl altından" satılması işi böyüyür. Söhbət bölgədə ərzaq təhlükəsizliyinin sütunlarından birinin necə talanmasından gedir.

Naxçıvan üzrə sabiq səlahiyyətli nümayəndə Fuad Nəcəflinin Baş Prokurorluqda aparılan istintaq çərçivəsində ifadə verməsi bu qalmağalın miqyasını açıq şəkildə ortaya qoyur. İstintaqın mərkəzində isə 10 min tondan artıq buğdanın müəmmalı şəkildə yoxa çıxması və milyonlarla manatın izsiz itməsi dayanır.

İddialara görə, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ehtiyat Fonduna məxsus, illərlə anbarlarda saxlanılan və fəvqəladə hallarda istifadə üçün nəzərdə tutulan ərzaqlıq buğda dəyərindən xeyli aşağı qiymətə formal şəkildə "Naxçıvan Taxıl Məhsulları" MMC-yə satılıb. Nəticədə dövlətə azı 6 milyon 500 min manat ziyan dəyib.

Bundan başqa, anbarlarda saxlanılan buğdanın baxımsızlıq ucbatından keyfiyyətini itirdiyi, texniki şərtlərə əməl olunmadığı bildirilir. Məhz bu "əsaslandırma" ilə

məhsulun cəmi 2 milyon manata satılmasına nail olunduğu iddia edilir.

Mənbələrə görə, belə bir qərarın qəbulunda Fuad Nəcəflinin Naxçıvan İqtisadiyyat Nazirliyinə ciddi təzyiqlər etdiyi də araşdırılır. Digər diqqət çəkən digər məqam muxtar respublikada Fuad Nəcəfli dövründə kadr təyinatlarıdır. Belə ki, Nəcəflinin öz əmisi oğlu Asiman Nəcəfovu "Naxçıvan Taxıl Məhsulları" MMC-yə icraçı vəzifəsinə gətirdiyi və bu sxemdə onun xidmətlərindən istifadə etdiyi iddia olunur. Eyni zamanda Fuad Nəcəflinin komandasının müxtəlif qurumlara rüşvət müqabilində işə düzəltmə, hətta Ali Məclis səviyyəsində belə təsir imkanlarından istifadə etməyə cəhd göstərirdiyi barədə məlumatlar araşdırmanın predmetidir.

Strateji strukturların şəxsi maraqlara qurban verilməsi ittihamı isə bu işin ən ağır tərəflərindən biridir. 2024-cü ildə Azərbaycan Dövlət Ehtiyatları Agentliyinin Naxçıvan filialı yaradılsa da, faktiki olaraq fəaliyyəti təmin edilməyib. Səbəb isə daha qalmağalıdır: ortada nə real əmlak, nə də təh-

vil veriləcək taxıl ehtiyatı olub. Yeni qurum var, amma idarə edəcəyi resurs yoxdur.

Hazırda istintaq çərçivəsində bir sıra yüksək vəzifəli şəxslər də dindirilib. Onların sırasında Naxçıvan Ali Məclisi sədrinin müavini Bəxtiyar Məmmədov və Fuad Nəcəflinin keçmiş müavini Samir Seyidəhmədli də var. Məlumatlara görə, hər iki şəxs ifadələrində taxıl ehtiyatlarının məhz Fuad Nəcəflinin göstərişi ilə satıldığını təsdiqləyib. Qeyd edək ki, həmin dövrdə Bəxtiyar Məmmədov Naxçıvan baş nazirinin müavini vəzifəsində çalışırdı və ehtiyat fonduna nəzarət onun səlahiyyətlərinə daxil idi.

Rəsmi statistikaya görə, 2024-cü ildə Naxçıvanda 49 min ton buğda istehsal olunub. Bunun 15 min tonu toxumluq və yemlik kimi ayrılıb. Əvvəlki illərlə müqayisədə həm əkin sahələri, həm də istehsal həcmi azalıb. Belə bir şəraitdə 10 min ton strateji ehtiyatın yoxa çıxması artıq tək-cə iqtisadi cinayət deyil, həm də ərzaq təhlükəsizliyinə zərər kimi qiymətləndirilir. Hazırda Fuad Nəcəfli və onun komandası ilə bağlı bütün istiq-

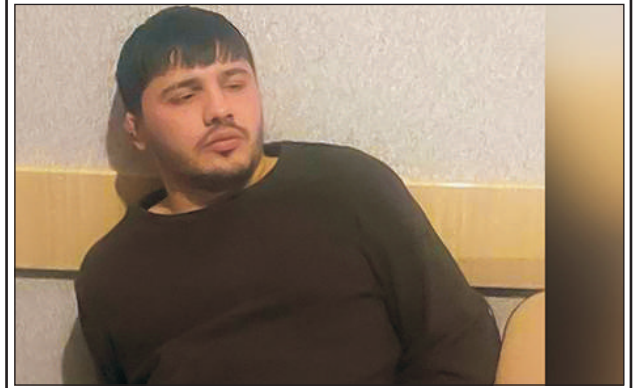
mətlər üzrə araşdırmalar davam edir.

Yeri gəlmişkən, Baş Prokurorluqda "Naxçıvan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi" publik hüquqi şəxsin İdarə Heyətinin sabiq sədri Bəhrüz Əsgərova cinayət işi açılıb və barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilib. O, Cinayət Məcəlləsinin 179.4-cü (Mənimsəmə, xüsusilə külli miqdarda ziyan vurmaqla törədildikdə), 313-cü (Vəzifə saxtakarlığı) maddələri ilə ittiham irəli sürülüb. Cinayət işi araşdırılması üçün Naxçıvan Muxtar Respublikası Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə icraata verilib. Məlumatda qeyd olunurdu ki, Naxçıvanda adıçəkilən agentliyə 16 il ərzində rəhbərlik etmiş B.Əsgərov 22 fevral 2025-ci ildə vəzifəsindən azad olunub. Ona qarşı irəli sürülən ittihamlar 2018-2023-cü illəri əhatə edir, bu müddətdə dövlətin xüsusilə külli miqdarda - 5 milyon manatdan çox vəsaitini ələ keçirdiyi vurğulanır.

Qeyd edək ki, həmin dövrün bir il Prezidentin Naxçıvan üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi Fuad Nəcəflinin vəzifədə olduğu dövrə düşür. "Azpolitika"ya daxil olan məlumata görə, F.Nəcəfli bu iş üzrə də istintaqa cəlb edilib. Mənbə iddia edir ki, bundan əlavə, Nəcəfli başqa bir cinayət işi üzrə korrupsiya, mənimsəmə və vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə cinayətlərində də ifadə verib.

Qeyd olunur ki, iş üzrə epizodlardan biri NMR Taxıl Fondundan 6.5 milyon manat dəyərində taxılın qanunsuz olaraq ARF şirkətinə verilməsi ilə bağlıdır. Bu əməliyyatdan əldə edilən vəsaitin keçmiş səlahiyyətli nümayəndə tərəfindən mənimsənilməsi iddia olunur.

□ **E.MƏMMƏDLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Əhməd Əhmədov dəlixonadan buraxılmayıb

Bəzi sosial şəbəkə subyektləri tərəfindən 13.02.2024-cü il tarixdə paytaxtın Xətai rayonunda 5 nəfər ailə üzvünü qəsdən öldürmüş Əhməd Əhmədovun saxlanıldığı tibb müəssisəsindən azad olunması barədə həqiqətə uyğun olmayan məlumatlar yayılıb.

Cəmiyyətdə süni ajiotaj yaratmağa, ictimai rəyi bilərəkdən çaşdırmağa xidmət edən bu cür uydurma məlumatları qəti şəkildə pisləyir və təkbiz edirik.

Bu barədə Baş Prokurorluq açıqlama yayıb. "Bildiririk ki, böyük ictimai rezonansa səbəb olmuş cinayətin baş vermə səbəbləri və şəraiti, təqsirləndirilən şəxsin əməllərinin xarakteri və təqsirliliyi, eləcə də sair sübut edilməli olan hallar ibtidai istintaq zamanı prokurorluq orqanları tərəfindən əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin digər subyektləri ilə birgə tam və hərtərəfli araşdırılıb.

Həmçinin Əhməd Əhmədovun qeyd olunan xüsusilə ağır cinayəti anlaşıq vəziyyətdə törətməsi, eləcə də cəmiyyət üçün təhlükəli olması ibtidai istintaq zamanı toplanmış və məhkəmə baxışının gedişində tədqiq olunmuş mötəbər dəlillər əsasında sübuta yetirildiyindən qanunvericiliyin tələblərinə əsasən Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 10.10.2024-cü il tarixli qərarı ilə ona cəza təyin edilməyib və ixtisaslaşmış psixiatriya stasionarında intensiv müşahidə altında məcburi müalicəyə göndərilib.

Ə.Əhmədovun stasionar müalicəsi həkimlərin ciddi nəzarəti altında hazırda müvafiq psixiatriya xəstəxanasında davam etdirilir və onun xəstəxanadan buraxılması tamamilə cəfəngiyyətdir. Xatırladaq ki, ictimaiyyətdə süni təşviş yaranan bu cür yalan informasiyaların yayılması birbaşa hüquqi məsuliyyətə səbəb olur.

Qeyd olunanları nəzərə alaraq, vətəndaşlardan aidiyyəti dövlət qurumları ilə dəqiqləşdirilməmiş və təhrif olunmuş məlumatların paylaşılmasından çəkinməyi bir daha xahiş edirik", - deyər məlumatda bildirilib.

Süni intellektlə təxribat törədənər həbs ediləcək

Azərbaycanda təxribatın törədilmə üsullarına əməli süni intellekt texnologiyalarından və xüsusi proqram təminatlarından istifadə halları da daxil ediləcək.

Bu məsələ Məclisin son iclasında müzakirə olunan Cinayət Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsində öz əksini tapıb.

Qanun layihəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının müdafiə qabiliyyətini, iqtisadi təhlükəsizliyini və elmi-texniki potensialını zəiflətmək məqsədilə əhalinin həyat təminatı və kritik informasiya infrastrukturunu obyektlərinin, enerji və nəqliyyat infrastrukturunun, telekommunikasiya şəbəkələrinin, müəssisələrin, qurğuların məhv edilməsinə, zədələnməsinə və ya normal fəaliyyətinin pozulmasına, əhalinin sağlamlığına və ətraf mühitə zərər vurulmasına yönəldilən partlayış, yanğın törətmə, kütləvi zəhərləmə, yoluxucu xəstəliklər yayma, yaxud eyni məqsədlə əməli süni intellekt texnologiyalarından, habelə xüsusi proqram təminatlarından istifadə etməklə törətmə və ya digər hərəkətlər etmə səkkiz ildən on beş ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılacaq.

Kreditli olan şəxs vəfat edərsə, borcunu kim ödəyir?

Vəfat etmiş şəxslərin bank qarşısındakı kredit öhdəliklərinin taleyi və bu borcların ailə üzvlərinə keçmə mexanizmi son vaxtlar cəmiyyətdə ən çox sual doğuran hüquqi məsələlərdən birinə çevrilib. Mövcud qanunvericiliyin tələblərinə görə, şəxsin ölümü onun borclarının avtomatik silinməsi mənasına gəlmir, çünki miras hüququ həm aktivləri, həm də öhdəlikləri özündə birləşdirən vahid bir anlayışdır.

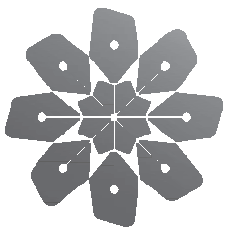
Məsələ ilə bağlı Nocomet.az danışan iqtisadçı ekspert Əkrəm Həsənovun sözlərinə görə, varislər miras payını qəbul etdikləri andan etibarən həmin payın həcmində borclara görə də məsuliyyət daşıyırlar: "Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə əsasən, vərasətlik həm əmlakın, həm də borcların keçməsinə ni nəzərdə tutur. Lakin burada

mühüm bir məqam var ki, varis borca görə yalnız ona çatan miras payı həcmində cavabdehdir; yeni əgər vəfat edən şəxsdən 10 min manatlıq əmlak qalıbsa, varis 15 minlik borcun hamısını yox, məhz həmin 10 min manatlıq hissəsini ödəməyə borcludur".

O qeyd edib ki, varislərin bu yükəndən azad olmaq üçün qanuni seçim imkanları mövcuddur: "Vətəndaş bil-məlidir ki, əgər vəfat etmiş yaxınının qalan borclarının həcmi miras qalan əmlakın dəyərindən çoxdursa və ya ümumiyyətlə, heç bir əmlak qalmayıbsa, varis mirasdan rəsmən imtina edə bilər. Mirasdan imtina edildiyi təqdirdə, bankın və ya hər hansı kreditörün varisdən borcun ödənilməsinə tələb etmək hüququ qanunla aradan qalxır. Banklar bəzən ailə üzvlərinin bu sahədəki məlumatlılığından istifadə edərək

təzyiq göstərməyə çalışsalar da, hüquqi baxımdan miras qəbul edilmədiyi müddətcə öhdəlik də yaranmır".

Ekspert bildirib ki, bu cür xoşagəlməz halların və ailədaxili maliyyə böhranlarının qarşısını almağın ən sivil yolu kredit sığortasıdır: "Kredit götürülərkən həyat sığortasının rəsmiləşdirilməsi tək-cə bankın maraqlarını yox, həm də varislərin gələcəyini qoruyur. Əgər borcalanın həyat sığortası varsa, ölüm hadisəsi baş verdikdə sığorta şirkəti qalqıq borcu tam şəkildə bağlayır və ailə üzvlərinə həm miras əmlak qalır, həm də borc yükü ötürülmür. Bu səbəbdən vətəndaşlara tövsiyə olunur ki, uzunmüddətli kredit öhdəliklərinə girərkən sığorta müqaviləsinin şərtlərinə və onun aktivliyinə xüsusi diqqət yetirsinlər, çünki bu, gələcəkdə yarana biləcək ağır hüquqi və maliyyə fəsadlarının yeganə etibarlı sığortasıdır".

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

**Elmi-kütləvi, mədəni-maarif,
təhsil proqramlarının hazırlanması**

Ucarda 15 yaşlı məktəbli qızın ana olması ilə bağlı yayılan xəbər cəmiyyətin bütün qatlarında narahatlıq yaradıb. Hadisə həm də təhsil sistemi, sosial maarifləndirmə və yeniyetmələrin qorunması baxımından ciddi signal kimi qiymətləndirilir. Bu cür hallar göstərir ki, məktəblərdə tətbiq olunan mövcud təhsil proqramları yeniyetmələrin real həyat risklərini tam əhatə etmir və yenilənməyə ciddi ehtiyac var.

Məlum olduğu kimi, 15 yaşında ana olmaq həm psixoloji, həm fiziki, həm də sosial baxımdan böyük yüküdür. Bu yaşda bir yeniyetmə hələ şəxsiyyət kimi formalaşma mərhələsindədir, təhsil almalı, peşə istiqamətini müəyyənləşdirməli və gələcəyini qurmalıdır. Lakin erkən hamiləlik bu prosesləri yarıda qoyur, məktəbdən uzaqlaşma ilə nəticələnir və çox zaman sosial təcrid yaradır. Ucarda baş verən hadisə də göstərir ki, belə situasiyalar tək fərdi faciə deyil, sistemli boşluqların nəticəsidir.

Bəs yeni təhsil proqramları nəyi əhatə etməlidir?

Bir sıra mütəxəssislər hesab edir ki, məktəblərdə təhsil proqramları yalnız akademik biliklərlə məhdudlaşmamalı, həyat bacarıqları və sosial maarifləndirmə ilə də zənginləşdirilməlidir. Xüsusilə aşağıdakı istiqamətlər

vacib hesab olunur:

Cinsi maarifləndirmə dərsləri. Yeniyetmələrə bədən dəyişiklikləri, reproduktiv sağlamlıq, risklər və qorunma yolları barədə elmi əsaslı məlumat verilməlidir. Bu dərslər tabu yox, açıq və elmi yanaşma ilə keçirilməlidir.

Erkən evliliklərin fəsadları. Şagirdlərə erkən nikahın hüquqi, sosial və psixoloji nəticələri izah olunmalıdır. Təhsilin yarımqıç qalması, iqtisadi asılılıq və psixoloji travmalar konkret nümunələrlə göstərilməlidir.

Həyat bacarıqları və qararvermə. Yeniyetmələrə "yox demə bacarığı", təzyiqə qarşı durmaq, düzgün seçim etmək və şəxsi sərhədləri qorumaq öyrədilməlidir.

Psixoloji dəstək sistemi. Məktəblərdə psixoloq xidməti

Elm, təhsil

YENİ ÜSAVAT
N 15 (8864) 22 aprel 2026

Yeni təhsil proqramlarına niyə ciddi ehtiyac var?

Ekspertlərə görə, məktəblərdə həyat bacarıqları və sosial maarifləndirmə də öyrədilməlidir

formal yox, aktiv və əlçatan olmalıdır. Şagirdlər problemlərini gizlətmədən müzakirə edə bilməlidirlər.

Ailə ilə məktəb arasında əməkdaşlıq. Valideynlər də bu prosese cəlb olunmalı, maarifləndirici seminarlar təşkil edilməlidir. Çünki yeniyetmənin formalaşmasında ailə mühiti əsas rol oynayır.

Beləliklə, qeyd olunur ki, yeni təhsil proqramları hazırlanarkən real həyat problemləri, yeniyetmələrin qarşılaşdığı risklər və sosial reallıqlar nəzərə alınmalıdır.

Mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat" a danışan təhsil eksperti Elçin Əfəndi qeyd edib ki, bu məsələ narahatlıq yaranan vəziyyətdir: "Əlbəttə,

burada araşdırılacaq məsələ o olmalıdır ki, həmin məktəbdə uşaq ailə həyatı qurub, yoxsa ailə həyatı qurmadan mövcud vəziyyət belə formalaşmış və onun uşaq dünyaya gətirməsi dövrünü valideynləri görməyib, ya da məktəbə gedib-gəlməyib, ya da məktəb rəhbərliyi bunu görməyib ki, vaxtında aidiyyəti üzrə məlumat verilsin. Hesab edirəm ki, burada təhsil prosesində nəzarət mexanizminin tətbiqində müəyyən ciddi problem var. O problem də ondan ibarətdir ki, vaxtında belə hal baş veribse, bunun nə üçün valideynlərə bildirilmədiyi sual doğurur. Valideynlər bilməyiblərse, məktəbdə ən azından mövcud vəziyyəti görən, bilən müəllimlər və yaxud məktəb rəhbərliyi vaxtında hüquq-mühafizə orqanlarına məlumat verməli idilər. Yəni görünür ki, burada ya ictimai qınaq məsələsi üstün tutulub, ya da məsələ ört-basdır

olunub - həm məktəb rəhbərliyi, həm müəllimlər susub, eyni zamanda valideynlər də susmağa üstünlük veriblər.

Bölgələrimizdə "el qınağı" məsələsi var və bu cür hallara görə çox zaman mentalitetdən irəli gələn acınacaqlı vəziyyət ortaya çıxır. Bu da problemin vaxtında üzə çıxarılmasına mane olur. Təhsil proqramı şagirdlərin davranış qaydalarını formalaşdırmağa, onların fənlər üzrə biliklər əldə etməsinə xidmət edir. Lakin nə etməliyə ki, belə hallar yaşanmasın? Şagirdlərlə mütəmadi söhbətlər aparılmalıdır, eyni zamanda valideynlərlə də maarifləndirici görüşlər keçirilməlidir, müəyyən mövzular açıq şəkildə izah olunmalıdır. Hesab edirəm ki, bu xüsusən adət-ənənələr, milli dəyərlər və cəmiyyətin yaşayışması ilə də bağlıdır. Məhz bu amillərin təsiri nəticəsində bəzən belə acınacaqlı durumlar yaranır və vaxtında qarşısı alınmır".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xalidə GƏRAY

Azərbaycan turizm reytingində liderlər sırasında Ölkəmizin MDB üzrə ikinci yere yüksəlməsini şərtləndirən əsas amillər hansılardır?

MDB ölkələrində beynəlxalq turizmin artım tempi global orta göstəricidən iki-üç dəfə yüksəkdir və Rusiya, Azərbaycan və Belarus davamlı turizmin inkişafında MDB-də liderlik edir. Bunu MDB baş katibinin birinci müavini İqor Petrişenko IV Belarus-Rusiya Turizm Konqresinin açılışında açıqlayıb.

O əlavə edib ki, MDB-də turizm təkə aktiv istirahət sənayesi deyil, həm də iqtisadi və sosial-mədəni integrasiya üçün vacib bir vasitədir. "Ötən il Belarus davamlı turizmin inkişafına görə MDB-nin ilk üç ölkəsinə daxil olub, Rusiya birinci, Azərbaycan isə ikinci yerdədir", - deyərək baş katibin birinci müavini əlavə edib.

MDB məkanında turizmin artım tempinin global göstəriciləri 2-3 dəfə üstələməsi fonunda Azərbaycanın bu prosesdə ikinci yerdə qərarlaşması ölkənin son illərdə turizm strategiyasının real nəticələr verdiyini göstərir. Azərbaycanın "davamlı turizm" üzrə MDB-də ikinci yere yüksəlməsi təsadüfi deyil. Son illərdə ölkədə turizm infrastrukturuna ciddi investisiyalar qoyulub, nəqliyyat-logistika imkanları genişləndirilib, viza rejiminin sadələşdirilməsi və rəqəmsal turizm xidmətlərinin inkişafı xarici turist axınına stimullaşdırıb. Xüsusilə Bakı ilə yanaşı, regionların - Quba, Qusar, Şəki, Lənkəran və Qarabağ iqtisadi zonasının turizm döviyyəsinə aktiv şəkildə daxil

edilməsi ümumi artıma mühüm töhfə verib.

Bəs mütəxəssislər necə düşünür, Azərbaycanın MDB-də davamlı turizm üzrə ikinci yere yüksəlməsini şərtləndirən əsas amillər hansılardır? Azərbaycanın turizm sektorunda qarşılaşa biləcəyi əsas risklər və çağırışlar hansılardır? Daxili turizmin inkişafı beynəlxalq turizmle müqayisədə hansı üstünlüklərə malikdir? Azərbaycanın turizm sahəsində daha da irəliləməsi üçün hansı strateji addımlar atılmalıdır?

Mövzu ilə bağlı turizm mütəxəssisi Ceyhun Aşurov "Yeni Müsavat"a danışdı: "MDB ölkələrində beynəlxalq turizmin artım tempinin global orta göstəricilərdən 2-3 dəfə yüksək olması ilə bağlı səsləndirilən fikri bütövlükdə turizm sektoruna aid etmək o qədər də doğru yanaşma sayılmaz. Burada müəyyən məqamların daha dəqiq şərh olunmasına ehtiyac var. Çünki təqdim olunan məlumatın mahiyyətinə diqqət yetirdikdə aydın olur ki, söhbət ümumi turist axınının kəskin artımından deyil, daha çox konkret ölkələrdə - xüsusilə Rusiya, Belarus və Azərbaycanın təmsilində məhz davamlı turizmin inkişafı istiqamətində atılan addımlardan gedir. Bu isə tamamilə fərqli göstəricidir və yanlış interpretasiya olunduqda realıqla uyğun gəlməyən nəticələrə gətirib çıxara bilər.

Statistik göstəricilərə nəzər saldıqda görürük ki, Azərbaycana gələn turistlərin sayı son

dövlərdə arzuolunan səviyyədə artmayıb. Əksinə, ötən il müəyyən azalma qeydə alınıb və cari ildə də regionda baş verən müharibələr, geosiyasi gərginliklər fonunda ümumi turist axınının azaldığı müşahidə olunur. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, artım tempi ilə bağlı səsləndirilən fikirlər daha çox nisbi və seçilmiş indikatorlara əsaslanır, real turist sayındakı dəyişiklik isə fərqli dinamika nümayiş etdirir.

Bununla belə, davamlı turizmin inkişafı istiqamətində Azərbaycanda son illər ərzində mühüm addımlar atıldığını inkar etmək mümkün deyil. Xüsusilə 2024-cü ildə keçirilən COP29 konfransından sonra ölkədə ətraf mühitin qorunması, "yaşıl enerji"yə keçid və ekoloji tarazlığın təmin olunması ilə bağlı layihələr daha da intensivləşib. Bu mərhələdə həyata keçirilən təşəbbüslər yalnız turizmin inkişafına deyil, ümumilikdə dayanıqlı iqtisadi modelin formalaşmasına xidmət edir. Kənd turizmi layihələri, icma

ətin mühafizəsinə yönəlməş proqramlar və iri ekoloji layihələr Azərbaycanın bu istiqamətdə fəal iştirakını göstərir".

Ceyhun Aşurov qeyd edib ki, Azərbaycanın neft ölkəsi olmasına baxmayaraq, ekoloji məsələlərə həssas yanaşması və bu sahədə global təşəbbüslərə qoşulması xüsusi diqqət çəkir: "Məhz COP29 kimi mötəbər beynəlxalq tədbirin ölkədə keçirilməsi də dünyaya verilən açıq mesaj idi ki, Azərbaycan ekoloji təhlükəsizliyin təmin olunması və dayanıqlı inkişaf modelinin qurulması məsələsində ciddi və prinsiplə mövqə sərgiləyir.

Son dövrlərdə kənd turizminin inkişafı, turizm-rekreasiya zonalarının yaradılması və regionlarda turizm potensialının genişləndirilməsi istiqamətində də konkret işlər görüldü. Hazırda müxtəlif turizm zonalarında yeni layihələr üzərində iş aparılır və bu təşəbbüslər əsasən dayanıqlı turizm modelinin formalaşdırılmasına yönəlib. Bu model isə yalnız turist sayının artırılması ilə ölçülmür. Əksinə, burada əsas məqsəd ətraf mühitin

qorunması, yerli icmaların rifahının yüksəldilməsi və əldə olunan gəlirin ölkə daxilində qalmasını təmin edilməsidir.

Ümumilikdə, dayanıqlı turizm anlayışı dünyada formalaşan əsas trendlərdən biridir və Azərbaycan da bu prosesdən kənarda qalmır. Bu sahədə atılan addımlar müsbət qiymətləndirilməlidir. Lakin reallığı nəzərə alsaq, hazırda regionda baş verən müharibələr və geosiyasi risklər turizm sektoruna mənfi təsir göstərməkdə davam edir. Xüsusilə xarici turist axınının azalması fonunda daxili turizmin inkişafı daha da prioritet istiqamətə çevrilməlidir. Bu baxımdan kənd turizmi və icma əsaslı turizm modellərinin genişləndirilməsi həm iqtisadi gəlirin ölkə daxilində qalmasına, həm də regionların inkişafına mühüm töhfə verə bilər".

Mütəxəssis sonda qeyd edib ki, Azərbaycanın turizm sektorunun daha da inkişaf etməsi üçün bir sıra strateji addımların atılması vacibdir: "İlk növbədə, ölkənin təhlükəsiz məkan olması ilə bağlı mesajla-

rın beynəlxalq səviyyədə daha aktiv şəkildə təqdim olunması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bununla yanaşı, ölkəyə turist axınının artırılması üçün əlverişli şərait yaradılmalı, Azərbaycan daha əlçatan turizm məkanı kimi formalaşdırılmalıdır. Quru sərhədlərin bağlı qalmasına baxmayaraq, birbaşa uçuşların sayının artırılması, aviabiletlərin daha münasib qiymətlərlə təqdim olunması və regional hava limanlarının effektiv fəaliyyət göstərməsi bu istiqamətdə əsas amillərdən biridir.

Eyni zamanda yeni turizm bazarlarının formalaşdırılması da diqqət mərkəzində olmalıdır. Körfəz ölkələrindən turist axınında azalma müşahidə olunsada, türk dünyası ölkələri bu baxımdan böyük potensial vəd edir. Başda Türkiyə olmaqla, digər türk dövlətlərindən Azərbaycana turist cəlb etmək üçün daha əlverişli şərtlər yaradılsa, bu, turizm sektorunun inkişafına ciddi təkan verə bilər".

Xalidə GƏRAY, "Yeni Müsavat"

Elan:

"Az Təchizat LTD" MMC-yə məxsus (VÖEN 8100661451) möhür itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"VIP SERVICES-T" MMC-yə məxsus (VÖEN 8100661171) möhür itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"ASTONA GROUP" MMC-yə məxsus (VÖEN 8100661041) möhür itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"AZ DƏFTƏR LTD" MMC-yə məxsus (VÖEN 8100660941) möhür itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"MELQAR" MMC-yə məxsus (VÖEN 8100661321) möhür itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Repetitorluğun ləğvi gerçəkləşir - yeni model

Təhsil sistemi "məktəb+repetitor" modelindən uzaqlaşaraq, yalnız məktəb əsaslı öyrənmə modelinə keçid etməyə çalışır, amma...

Son illər Azərbaycanda təhsil sisteminə aparılan islahatlar repetitorluq fenomeninin gələcəyi ilə bağlı müzakirələri daha da aktuallaşdırıb. Mütəxəssislərin fikrincə, formalaşmaqda olan yeni yanaşma repetitorluğun mərhələli şəkildə aradan qalxmasına doğru istiqamətlənib. Bu modelin əsas məqsədi şagirdin əlavə hazırlığa ehtiyac duymadan məktəb daxilində tam və keyfiyyətli təhsil almasını təmin etməkdir. Beləliklə, təhsil sistemi "məktəb+repetitor" modelindən uzaqlaşaraq yalnız məktəb əsaslı öyrənmə modelinə keçid etməyə çalışır.

İslahatların əsas istiqamətlərindən biri məktəbin tədris mərkəzi kimi rolunun gücləndirilməsidir. Yeni yanaşmaya görə, müəllim dərslərində yalnız məlumat ötürən deyil, eyni zamanda şagirdin öyrənmə bacarıqlarını formalaşdırmaq əsas fəxr olmalıdır. Bu isə repetitorluğa ehtiyacın azalmasının başlıca şərtlərindən biri kimi qiymətləndirilir.

Eyni zamanda dərslərin yenilənməsi, qiymətləndirmə sisteminə aparılan dəyişikliklər

lər və rəqəmsal platformaların tətbiqi şagirdin öyrənmə prosesini məktəb daxilində daha səmərəli etməyə yönəlib.

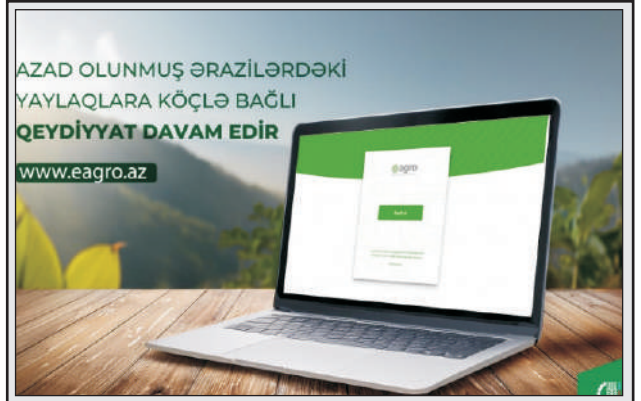
Mütəxəssislər vurğulayırlar ki, repetitorluğun tam aradan qalxması yalnız məktəbdən asılı deyil. Valideynlərin "əlavə hazırlıq olmadan uğur mümkün deyil" düşüncəsindən uzaqlaşması da vacib şərtlərdən biri kimi ön plana çıxır. Təhsil sisteminə inamın artması bu prosesin əsas dayaqlarından hesab olunur.

Təhsil eksperti Elçin

Əfəndi "Yeni Məsəvat"ə açıqlamasında bildirib ki, hazırkı vəziyyəti dəyərləndirdikdə, mövcud qəbul imtahanı modelinə əsasən repetitor fəaliyyətinin yaxın zamanda azalacağını və ya bu istiqamətdə ciddi nəticələrin əldə olunacağını söyləmək çətindir: "Çünki qəbul imtahanında istifadə olunan fənlərin çoxluğu, eləcə də imtahanın əhatə etdiyi geniş mövzu dairəsi şagirdləri əlavə hazırlığa, yeni repetitorlara yönləndirir. Bu vəziyyət yalnız o halda dəyişə bilər ki, qəbul imtahanının modeli və formatında müəyyən islahatlar həyata keçirilsin. İlk növbədə fənlərin sayı minimallaşdırılmalıdır. Əgər imtahanlar maksimum üç fənn üzrə təşkil olunsun, bu, repetitorluğa tələbatın müəyyən qədər azalmasına səbəb ola bilər. Digər tə-

rəfdən, imtahan sualları yalnız 10-11-ci sinif proqramını əhatə edərsə və əvvəlki siniflərin mövzuları daxil edilməzsə, bu da repetitorlara müraciətin azalmasına təsir göstərə bilər. Eyni zamanda qəbul imtahanı beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırılırsa, məsələn, müxtəlif standartlaşdırılmış qiymətləndirmə modelləri tətbiq olunarsa, repetitorluğa ehtiyac daha da zəifləyəcək".

Onun sözlərinə görə, bununla belə, hazırda repetitorluq təkə ali təhsil pilləsinə hazırlıqla məhdudlaşmır. Artıq ibtidai təhsil səviyyəsində də valideynlərin repetitorlara müraciəti geniş yayılıb: "Bu, əsasən valideynlərin uşaqların dərslərinə kömək etməkdə çətinlik çəkməsi ilə bağlıdır. Bir çox valideyn ya kurikulum sistemində uyğun təhsil almayıb, ya da iş və gündəlik məşğuliyyətlər səbəbindən övladlarının təhsilinə kifayət qədər vaxt ayıra bilmir. Nəticədə, repetitorlar bu boşluğu dolduran əsas vasitəyə çevrilir. Bu tendensiya göstərir ki, məsələ kompleks yanaşma tələb edir və yalnız məktəblə məhdudlaşmır. Aidiyyəti qurumlar Elm və Təhsil Nazirliyi, Dövlət İmtahan Mərkəzi və digər strukturlar bu vəziyyəti ciddi şəkildə nəzərdən keçirməlidirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, repetitorluq dünyanın bir çox ölkəsində mövcuddur, lakin Azərbaycandakı qədər geniş və sistemli xarakter daşmır. Xarici təcrübədə repetitor da-

Qarabağdakı yaylaqlara köç üçün qeydiyyat

Qoyunçuluq və arıçılıq təsərrüfatlarını işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yerləşən yaylaqlara aparmaq istəyən fermerlərin qeydiyyatı prosesi davam edir.

Qeydiyyat prosesi Elektron Kənd Təsərrüfatı İnformasiya Sisteminin (EKTİS) alt modulu eagro.az vasitəsilə həyata keçirilir və fermerlər öz təsərrüfatlarına dair məlumatları sistmə daxil etməklə müraciət edə bilərlər.

Təsərrüfatlarını azad olunan ərazilərdəki yaylaqlara aparmaq istəyən, Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarından, yaxud İmişli, Beyləqan, Ağdaş, Yevlax, Mingəçevir, Ucar, Zərdab və Samux rayonlarından birində qeydiyyatda olan fermerlər eagro.az portalına öz təsərrüfatları haqqında məlumatları daxil edərək 13 aprel, saat 10:00-dan etibarən qeydiyyatdan keçə bilərlər.

Fermerlərə yaylaq sahəsi portal vasitəsilə seçdiyi ərazi üzrə ayrılacaq. 2026-cı il yaylaq mövsümü dövründə arıçılıq təsərrüfatlarının Qubadlı, Zəngilan, Cəbrayıl, Xocavənd, Füzuli, Laçın və Kəlbəcər rayonları ərazisinə, qoyunçuluq təsərrüfatlarının isə Laçın və Kəlbəcər yaylaqlarına köçürülməsinə icazə verilir. Fermerlərin təqdim etdiyi məlumatlar yoxlanıldıqdan sonra təsdiq ediləcək və köç tarixi ilə bağlı SMS bildiriş göndəriləcək.

ha çox şagirdin konkret istedadının inkişafına yönəlik. Məsələn, uşaq riyaziyyata meyillidirsə, yalnız bu sahədə əlavə məşğələlərə cəlb olunur və ya incəsənət qabiliyyəti varsa, həmin istiqamətdə inkişaf etdirilir. Azərbaycanda isə əksər hallarda şagirdlər bir neçə fənn üzrə repetitor yanına göndərilir ki, bu da həm maddi, həm də psixoloji yük yaradır".

E.Əfəndi bildirir ki, bu istiqamətdə son illərdə müəyyən addımlar atılıb: "Məsələn, məktəblərdə təmayüləşmiş siniflərin yaradılması və şagirdlərin ixtisas qruplarına uyğun təhsil alması təşviq edilir. Bundan əlavə, müəllimlərin iş rejiminin yenidən tənzimlənməsi və məktəb daxilində əlavə hazırlıq

saatlarının təşkili kimi təşəbbüslər də müzakirə olunur. Məqsəd şagirdlərin məktəbdə qalaraq əlavə bilik və bacarıqlar əldə etməsinə təmin etməkdir.

Lakin bu tədbirlərin effektivliyi hələ tam özünü göstərməyib. Gözlənilir ki, bu kimi yeniliklərin tətbiqi bir neçə il çəkəcək və yalnız bundan sonra real nəticələr barədə danışmaq mümkün olacaq.

Ümumilikdə, yaxın gələcəkdə repetitorluğun kəskin şəkildə aradan qalxacağı real görünür. Daha ciddi dəyişikliklər isə ehtimal ki, 2030-cu ildən sonra, milli təhsil strategiyasının tam tətbiqindən sonra müşahidə oluna bilər".

Şahənə RƏHİMLİ,
"Yeni Məsəvat"

Azərbaycanda doğum azalır, əhali qocalır

Hansı ölkələrdə əhali sayı kəskin azalacaq, hansı ölkələrdə artacaq?

Avropada doğum nisbəti azalır və əhali qocalır. "Euronews"-un məlumatına görə, "Avrostat"-ın son proqnozları göstərir ki, AB əhalisi 2025-2100-cü illər arasında 11,7% azalacaq. Əhali 452 milyondan 399 milyona düşəcək ki, bu da növbəti əsrin əvvəlinə qədər 53 milyon azalma deməkdir. Bu proqnozlar potensial miqrasiyanı da nəzərə alır.

Lakin proqnozlaşdırılan əhali dəyişiklikləri Avropada çox fərqlidir. Bəzi ölkələrdə 2100-cü ildə 2025-ci ilə nisbətən daha çox insan olacaq, digərlərində isə azalma gözlənilir.

Hansı ölkələrdə əhalinin

kəskin azalması müşahidə olunacaq? Hansı ölkələr böyüyəcək? Ölkələr arasındakı bu fərqləri nə izah edir? Niyə

bəzi ölkələrdə əhali artımı müşahidə olunur, digərlərində isə azalma müşahidə olunur?

30 Avropa ölkəsindən 12-sində əhali artımı, 18-ində isə 2100-cü ilə qədər əhalinin azalması gözlənilir.

Ən əhəmiyyətli itkilər 30%-i aşan Latviya (33,9%), Litva (33,4%), Polşa (31,6%) və Yunanıstan (30,1%) üçün proqnozlaşdırılır. Bu, o deməkdir ki, 2100-cü ilə qədər bu ölkələr hər on nəfərdən üçündən çoxunu itirə bilər.

Bolqarıstanda (28%), Xorvatiyada (27%), Slovakiyada (26,7%), Rumıniyada (24,3%), İtaliyada (24%) və Macarıstanda (22,5%) əhalinin 20%-dən çox azalması gözlənilir. Bu, təxminən hər dörd nəfərdən birinin itirilməsinə bərabərdir və olduqca ciddidir.

Portuqaliyada (19,3%), Estoniyada (19,1%), Çexiyada (11,5%), Finlandiyada (10,7%), Sloveniyada (10,6%) və Almaniya (10,6%) 10-20% arasında azalma proqnozlaşdırılır.

Bunun əksinə olaraq, nisbətən az əhaliyə malik üç Avropa ölkəsində əhali artımının 25%-dən çox olacağı gözlənilir: Lüksemburq (36,4%), İslandiya (27,1%) və Malta (26%).

İsveçrə (16,9%), İrlandiya

(14,6%), Norveç (11,8%) və İsveçdə (10%) da əhali artımının 10%-dən çox olacağı proqnozlaşdırılır.

Cebheinfo.az xatırladır ki, Azərbaycanda da bu baxımdan vəziyyət ürekaçan deyil.

Azərbaycan əhalisinin sayı 2025-ci ilin yanvar-noyabr ayları ərzində 34 min 812 nəfər və ya 0,3 faiz artaraq 10 milyon 259 min 701 nəfərə çatıb.

Orta aylıq artımı nəzərə alsaq 12 ay ərzində əhalinin təbii artımının 38 min nəfər olacağını proqnozlaşdırıla bilər.

Əhali sayında artım dinamika davam etsə də, əvvəlki onilliklərlə müqayisədə təbii artım sayında ciddi azalmanın baş verdiyini görürük. Məsələn, 2011-ci ildə 122,3 min, 2016-cı ildə 103 min təbii artım qeydə alınmışdı. Amma son illərdə bu göstərici davamlı azalaraq 43,4 min olub.

Belə görünür ki, 2026-cı ildə təbii artımla bağlı növbəti antirekord qeydə alınacaq.

MUSAVAT

Son səhifə

N 15 (8864) 22 aprel 2026

Bunları bilirsinizmi?

- * Qarğalar qarışqaları əzib bədənlərinə sürməklə parazitləri özərindən uzaqladırlar.
- * Kentukki dağlarında mavi dərilili insanlar yaşayır.
- * Onlayn sifariş verilən ilk şeylərdən biri pizza idi.
- * Çində yaşayan monqolların sayı Monqolustanda yaşayan monqolların sayından çoxdur.
- * Əsir çitilər çox vaxt itlərlə yaşayır, çünki itlər onları sakitləşdirir.
- * Samuray olan ilk əcnəbi Afrika quludur.
- * Salvador Dali Disney üçün cizgi filmləri yaradıb.
- * Yaponiyaya qızılbalıq suşi gətirən Norveç idi.
- * Stubbs adlı pişik 15 ildir Alyaskanın Talkitna şəhərinin meridir.

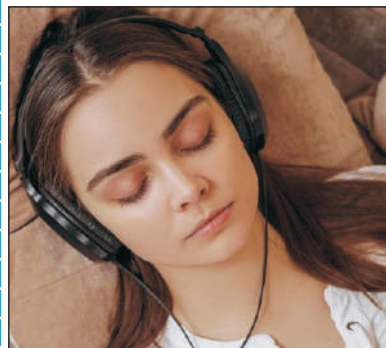
Avropanın mərkəzində bir avroya evlər satışa çıxarıldı

İtaliyanın Viçentsa şəhərinin şimalında yerləşən bələdiyyə birliyi dağlıq ərazilərə həyatı qaytarmaq və əhalinin azalmasının qarşısını almaq üçün köhnə evləri simvolik olaraq bir avroya satışa çıxarıb. Layihə "Pasubio Piccole Dolomiti" Dağ İcmaları Birliyi tərəfindən "Pnrr Green Communities" proqramı çərçivəsində həyata keçirilir. Aprelin 16-da müraciətlərin qəbulu başa çatdısa da, təşəbbüsə böyük maraq göstərilir. Birliyə 78 rəsmi ərizə təklifi daxil olub, onlardan doqquzu xaricdən, beşi isə İtaliyada yaşayan əcnəbilərdən gəlib.

İlkin olaraq istifadəsiz hesab edilən 385 daşınmaz əmlakdan faktiki olaraq 24 bina satışa çıxarılıb. Köhnə evlərə investisiya qoymağa hazır olan alıcıların yekun siyahısı mayın əvvəlində açıqlanacaq.

Musiqi və nitqi fərqli beyin mexanizmləri idarə edir

Amsterdam Universitetinin tədqiqatçıları insanın musiqini duymaq bacarığının bioloji əsaslara söykəndiyini və körpələrdə doğulduqdan dərhal sonra müşahidə olunduğunu müəyyən ediblər.

Oxu.Az xəbər verir ki, sözügedən

elmi iş "Current Biology" jurnalında dərc olunub. Aparılan araşdırmalar sübut edib ki, körpələr danışığı öyrənməzdən və ya mədəni mühitlə təmasa keçməzdən xeyli əvvəl melodiya və ritmləri hiss edə bilirlər. Bu, musiqi bacarığının yalnız sonradan öyrənilən bir xüsusiyyət deyil, insan beyninin anadangəlmə qabiliyyəti olduğunu göstərir.

Tədqiqat nəticələrinə görə, uşaqlar kiçik yaşlarından səsləri tonlarına görə ayıraraq ritmik ardıcılığı dərk etməyi bacarırlar. Məhz bu ilkin mexanizmlər gələcəkdə musiqinin mənimsənilməsi üçün təməl rolunu oynayır. Mədəniyyət isə prosese daha sonra müdaxilə edərək, musiqi əcnəbələrini, istifadə olunan alətləri və janrları formalaşdırır.

Mütəxəssislər bildirirlər ki, musiqi həssaslığı kompleks bir prosesdir. O, özündə ritmi duymaq, səs modellərini yadda saxlamaq, emosional cavab vermək və melodiyanın gedişatını təxmin etmək kimi funksiyaları birləşdirir. Bu proseslər beynin ayrı-ayrı şöbələrini işə salır.

Maraqlıdır ki, nitq və musiqi beyində fərqli yollarla emal olunur. Məsələn, anadangəlmə amusiya (musiqini dərk edə bilməmə) diaqnozu olan şəxslər danışığı normal öyrənsələr də, musiqi elementlərini anlamaqda çətinlik çəkirlər. Bu, hər iki sistemin bir-birindən asılı olmadığını sübut edir.

Tədqiqatçıların fikrincə, musiqi ayrı bir funksiya kimi yaranmayıb; o, hərəkət, hiss və səs qavrayışı kimi daha qədim mexanizmlərin vəhdəti nəticəsində formalaşmış. Məhz buna görə də musiqi insanın motorikasına, əhval-ruhiyyəsinə və yaddaşına birbaşa təsir edə bilər.

Alimlərin qənaətinə görə, anadangəlmə musiqi qabiliyyətinin dərk edilməsi gələcəkdə musiqi terapiyasının tətbiq dairəsini genişləndirə bilər. Bu üsuldən emosional vəziyyətin yaxşılaşdırılması, motorika problemlərinin həlli və nitqin bərpası zamanı daha səmərəli istifadə etmək mümkündür.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Qəhvə ilə limon qarışığının arıqlamağa təsiri açıqlandı

İspaniyalı antropoloq və diyetoloq Cemma Orte qəhvə ilə limon qarışığının arıqlamağa kömək etdiyi barədə yayılan fikirlərin əsassız olduğunu bildirib. Mütəxəssis bu qarışığın nəinki arıqlamağa kömək etmədiyini, hətta həzm sistemində mənfi təsiri göstərə biləcəyini vurğulayıb.

Oxu.az xəbər verir ki, bu barədə o, "El Mundo" qəzetinə müsahibəsində danışıb.

Həkimin sözlərinə görə, bu içkinin "yağ yandıran" təsiri əslində malik olması barədə iddialar yanlışdır. Qəhvə maddələr mübadiləsini sürətləndirərsə də, ona limon şirəsi əlavə etmək bu prosesdə heç bir əlavə effekt yaratmır.

Mütəxəssis qeyd edib ki, bu qarışığın acqarına qəbulu mədənin qıcıqlanmasına və turşuluğun artmasına səbəb ola bilər. Xüsusilə həssas həzm sistemi olan və ya yüksək stres səviyyəsi müşahidə edilən insanlarda bu içki ciddi narahatlıq yarada bilər.

Diyetoloq izah edib ki, qəhvə mərkəzi sinir sistemini stimullaşdırır, enerji sərfini artırır və yağ turşularının parçalanmasına kömək edir, lakin bu təsir məhduddur və ciddi çəki azalmasına səbəb olmur. Limonun suya əlavə edilməsi isə orqanizmin su balansını qorumağa və az miqdarda C vitamini qəbuluna kömək edə bilər, lakin onun sübut olunmuş iltihabəleyhinə və ya yağ yandıran xüsusiyyəti yoxdur.

Ekspert vurğulayıb ki, möcüzəvi "yağ yandıran" içkilər mövcud deyil. Bəzi içkilər maddələr mübadiləsini yalnız dolayı yolla dəstəkləyə bilər.

Yaşıl çay: Enerji sərfini bir qədər artırır.

Zəncəfilli içkilər: Həzmi və insulin həssaslığını yaxşılaşdırır.

Darçın: Qlükoza səviyyəsindəki kəskin dəyişiklikləri azalda bilər. Lakin bu təsirlər yalnız balanslı qidalanma və fiziki aktivliklə birlikdə effektiv olur.

İtaliyada bankı soymaq üçün 12 metrlik tunel qazıblar

Neapol şəhərində yerli bank şöbəsinə daxil olmaq üçün kanalizasiya sistemində 12 metrlik tunel qazıblar. Geoloqlar və kriminalistlər yeraltı labirint araşdıraraq müəyyən ediblər ki, "peşəkar qazıntı ustaları" bir neçə həftə yerin altında işləyiblər. Hündürlüyü 70-90 sm olan tunel təxminən 4.5 metr dərinlikdə çəkilib və kanalizasiyanın əsas xəttindən birbaşa bankın anbarının döşəməsinə aparır.

Rusiya alimləri dolunun qarşısını almağın üsulunu tapdı

Rusiya alimləri dolu yağdıran buludlarla mübarizə üçün xüsusi raket hazırlayıblar. Bu barədə məlumat Federal Əqli Mülkiyyət Xidmətinin ("Rospatent") bazasında yerləşdirilib. İxtira haqqında verilən rəsmi açıqlamada bildirilir: "Bu ixtira atmosfer şəraitinin dəyişdirilməsinə, daha dəqiq desək, meteoroloji dolu əleyhinə raketlərə aiddir. Raket dolu yağıntıların qarşısını almaq və ya dolu buludlarına aktiv təsir göstərmək üçün nəzərdə tutulub".

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500